

Стас странајасса пролетаријас, дтунтчдј!

М. П. МИҢИ

**КОМІ ОБЛАСТЛЫ
ДАСВІТ ВО**

0104526-5

КОМІ ГІЗ СЫКТЫВҚАР 1936

Став странајасса пролетаріјјас, օтувтчօј!

М. П. Міңін

Проверено
1949 г.

**КОМІ ОБЛАСТЛЫ
ԸАСВІТ ВО**

СЫКТЫВКАР
КОМІ ГІЗ 1936

ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

ПЯТНАДЦАТЬ ЛЕТ
КОМИ ОБЛАСТИ

1936-öд вога август 21-öд лунö тырі 15 во Комі Автономнöй област котыртан лунсаң. 15 вога jubилеј — комі ужалыс jöзлөн всенароднöй празник, ленинско-сталинскöй националнöй политика торжестволөн празник, коді обеспечитис комі jöz социалистическöй экономикалыс да культуралыс вынjора зоризалом.

Сöветскöй власт кадса војасö ми муним гырыс событjејасөн озыр ыжыд историческöй туј. Интервентјасöс, белогвардејецјасöс, кулакјасöс, налыс агентурасö— буржуазнöй комі националистјасöс да контрреволюционнöй троцкистскöй отребјебс пасвартöмөн, комі ужалыс jöзлөн массајас Ленин—Сталин великöй партија да ВКП(б) Војвыв Крајком вескөдлөм улын, роч пролетариатөн быдногыс отсалöмөн, помалисны важ олөмса позорнöй, проклатöй наследjебн, немөвöјса увтыртöмөн, неграмотностөн, бескултурјебн, бырөдисны хожајственнöй бөрөколөм, пөртисны олөмö став народнöй овмөсöс вужвыjөнныс социалистическöја перестроитөм да петкөдисны Комі областöс мијан Сöветскöй Сојузса националнöй отувтчөмјас возынмуныс радјасö.

Төдтөм лоі чужөмбаныс Комі областлөн. Абу-нын царизмлөн забитöй, бөрөколөм колонjаыс, кытыс отечественнöй да иностраннöй капиталистјас революцијаөз пычкылисны став сокјасöс да некущөма жалиттөг грабитлисны комі ужалыс jözöс.

Ем ассыс промышленностө, транспортсө да визму овмөссө зев гырыс öдјасөн развівајтыс Автономнöй Комі област, коді сталинскöй Конституција проект серти преобразујтсө Автономнöй Сöветскöй Социалистическöй Республикаө.

Абу-нын еновтөм националнöй Комі окраина — царскöй ссылкајаслөн местаыс.

Ем мијан странаса валутнöй цехлөн социалистическöй, öдjө индустриализирујтчыс, возынмуныс участок да индустриалнöй выль Војвывлөн зев важнöй јукөн, көні шынасоны заводјаслөн да фабријаслөн трубајасыс, кылөны уна дас пароходјаслөн свістокјасыс, көні Печераса паскыд вөрјасын кылөны печераса ізшом кыскалыс паровозјаслөн свістокјасыс, көні стрөитөма ізшом перјан гырыс шахтајас, көні кыпалөны со сајас нефтанöй вышкајас, көні комі ужалыс jöz вөвлытөм ыждаөн развівајтөны вөрпромышленност да сетөны социалистическöй страналы быд во 5 мильон кубометр ценнöй вөр, көні со сајас трактор да уна со лучковöй піла кокнөдөны вөрлезысјасыс ужсө, вөрлезан процессјас пыр паскыджыка механизирујтөмөн да рационализирујтөмөн, көні стрөитөма выль вөрпилитан заводјас; көні кыксо гөгөр автомашина гөжөмын і төлын кыскалөны быдсікас

грузјас уна со кілометрјас сајо, кѳні, медбѳрын, лебалѳны само-
лотјас областса медса ылі Војвыв рајонјасѳз, да сојасѳн трак-
торјас ужалѳны колхознѳј мујас вылын.

Абу-нын ѳікѳј, невежественнѳј „інородиц“ зыр‘анынд. Емѳс-
міјан велікѳј Сѳветскѳј рѳѳінаса равноправнѳј, сознатељнѳј комі
граждана, классјастѳм социалистическѳј обшчество стрѳітысјас,
кодјас ентузіазмѳн, партіјалы помтѳм преданнѳја стрѳітѳны выљ
социалистическѳј Војвыв, кодјас петкѳдлѳны трудѳвѳј героизмлыс-
медбур обраѳецјас, кодјас дасѳс партіја да правітелство мед-
возза чукѳстѳм серті лубѳј подвігјас вылѳ да ставѳн, кызі ѳті,
сувтны асыныс социалистическѳј рѳѳінасѳ дорјѳм вылѳ.

Абуѳс-нын кулакѳн нартітѳм, корысмѳм комі крестанамы,
кодјас грѳш дѳн вылѳ вѳліны дасѳс сінны асыныс мышнысѳ
експлоататор вылѳ, нан кусѳк корсѳм раді мунны сурс кіло-
метрјас сајо.

ѳні міјан быдлаын, став сіктјасын, комі колхознікјас, кодјас
бура обеспечітѳмаѳс да тышкасѳны зажіточнѳј, гажа олѳм вѳс-
на, кодјас збоѳера віѳѳѳѳны возѳ, некушѳм лок олѳмыс повтѳг.
Јонмѳ социалистическѳј колхознѳј комі сікт, кѳні став ужалыс-
крестанамыс 90 прѳчентыс бергѳдчытѳм вылѳ сувтісны социалис-
тическѳј туј вылѳ, кѳні кулачествоѳс бырѳѳѳѳма кызі классѳс, а
експлоатаціја да нартітѳм гуалѳмаѳс немкежлѳ.

Абу ѳні царизмлѳн руссифікаторскѳј політікамыс, массѳвѳј не-
грамотност, ѳікост да бескултурје комі сіктын; абу поповскѳј
дурман.

Міјан школајас ѳні ужалѳны комі кыв вылын, пыртѳма все-
обшѳѳј началнѳј велѳѳѳм, быд сіктын мунѳ тыш неграмотност
зікѳз бырѳѳѳѳм вѳсна. Бурнѳја быдмѳ форма сертіыс націонал-
нѳј да пышкѳс сертіыс социалистическѳј культура. Вынјѳра пас-
калѳ комі печат, література. Паскыда пыртѳма рабочѳј, колхоз-
нѳј олѳмѳ газет, кіно, радіо. Сѳветскѳј аппарат областын комі-
ѳѳѳѳма. Сојасѳн гѳтѳвітѳма комі ужалысјасыс уна сікаса специ-
алистјасѳс міјан овмѳсса став јукѳнјаслы (врачјасѳс, педагогјас-
ѳс, інженерјасѳс, агрономјасѳс да с. в.). Областын ем націо-
нальнѳј Педвуз, дас сајас технікум, кодјас гѳтѳвітѳны кадрјас
комі ужалыс јѳз пѳвсыс.

Асланыс јубілеј лунјасѳ комі областнѳј парторганізаціјалы
да областса став ужалыс јѳзлы ем мыјѳн гѳрѳітчыны. Мі лок-
там јубілеј кежлѳ гырыс вермѳмјасѳн, горѳѳѳѳс да радѳс, во-
одушевітѳмаѳс социализм стрѳітѳмын выљ велікѳј ѳелѳјас вы-
лѳ. Выљ сталінскѳј Конституціјалѳн проектс да Комі областѳс
Автономнѳј Сѳветскѳј Социалистическѳј Республикаѳ преобра-
зутны індѳмыс ем лѳнінско-сталінскѳј національнѳј політіка
торжестволѳн петкѳдчѳм, выљ победајас вѳсна, возѳ хоѳајст-
веннѳј да культурнѳј хорізалѳм вѳсна, міјан велікѳј сѳветскѳј рѳ-
ѳінаса став національностјаслыс братскѳј содружествѳсѳ возѳ
јонмѳѳѳм вѳсна тышын велічашѳј рычаг. Тајѳ преобразујтѳмыс
ем партіјаѳн да правітелствоѳн комі ужалыс јѳзлы зев ыжыд

доверіє петкөдлөм. Тајо доверієсө мијанлы колө оправдајтны!

Ми шедөдөм гырыс вермөмјас, ми петім немөвөјсө нартітөм улыс сөмын сы вөсна, мыј олам да ужалам социализм странаын, көні „націоналност да раса вылө віқөдтөг СССР-са граждана-лөн хожајственнөј, государственнөј, културнөј да общественно-політіческөј олөм став јукөнјасас өткоө право ем вужны поэтөм закон“ (Конституція 123 статја).

Мијан победаөн ми објазанөс Ленин — Сталин великөј парті-јалы, сіјө последователнөј ленинско-сталинскөј націоналнөј полі-тікалы, кодлөн торжество вөсна гордостөн тырөмаөс сөлөм-јасыс Комі областса став ужалыс јөзлөн. Тајо гордостыс јургө мезмөм јөз побөднөј сыланкывјасас.

Хожајственнөј да културнөј строітельство став јукөнјасын мијан вермөмјас — партіја Крајувса комітет, војвывса большевік-јаслөн испытаннөј вескөдлыс Владимир Иванов јурнуөдөмөн, пра-вілнөј большевітскөј вескөдлөмлөн да ленинско-сталинскөј на-ціоналнөј політіка чорыда нуөдөмлөн резултат.

Тајо вермөмјассө шедөдөма пролетариат диктатура јонмөдөм вөсна, социализм строітөм вөсна, ужын социалистическөј форма-јас, стахановскөј двіженіє паскыда паскөдөм вөсна тыш вылө рабочөјјасөс, колхозникјасөс да областса став ужалыс јөзөс мулытөг, быд лун котыртөмөн. Ужалыс јөзлөн політіческөј да производственнөј ақтывностыс муртавны поэтөма кыптис.

Областлөн вермөмјасыс лоны позанаөн сөмын классөвөј врагкөд, кулакјаскөд, буржуазнөј националістјаскөд, троцкіст-скөј контрреволюціоннөј последышјаскөд решітельнөја тышка-сөмла, партіја генералнөј віз вөсна став өкас оппортуністјас-көд мірітчытөм тыш нуөдөмла.

Асланыс гнуснөј контрреволюціоннөј ужын бөрја кадас комі буржуазнөј националістјас топыда јітчісны јөзјаслөн медса заклатөј врагјаскөд, подлөј фашістскөј негодјаскөд, кодјас сув-тісны зік восса банфітскөј туј вылө. Најө, јөзлөн тајо медлөк врагјасыс, метітісны партіја сөлөмө, јөзјас сөлөмө, мијан вели-көј странага ужалыс јөзлөн меддона да медрафејтана мортө — Сталин јортө. Но налы ез удајтчы тајө дај некор оз удајтчы. Из кыркөщ коө јон уна націоналностга свободнөј социалистиче-скөј державалыс семјасө некодлы оз удајтчы пазөдны! Кывјөн віставны поэтөм рафејтөмөн относітчөны комі ужалыс јөз ве-лікөј роч јөз дінө да сіјө революціоннөј класс дінө. Став сөлөм-саньныс најө дасөс сетны асыныс олөмнысө коммунизм великөј делө вөсна, јөзјаслөн медрафејтана великөј вождь Сталин јорт делө вөсна.

Врагјасөс пазөдөма, но коласјасыс налөн нөшта емөс-на ми-јан радјасын. Најө мудера маскірујтчөны, медем вредітны ми-јан социалистическөј строітельстволы. Нөшта сусжыка пондам віқөдны ас гөгөрным, медем помөз ердөдавны контрреволюціон-нөј банфітјаслыс коласјассө да немжалыттөг вужвыјөныс бырөд-ны најөс. Некушөм поішчада јөзјаслөн заклатөј врагјасы!

Мі шедодім областлыс хоҗајственнөј да културнөј вынјөра зоріҗаләм да мунам выл победајасө сы вөсна, мыј мјан партіјаөн, став јөзјасөн да социализм стрөйтөмөн вескөдлө мјан великөј мудрөј вожд Сталин јорт.

Мјан Автономнөј областлөн лоөмыс вескыда јітчөма Сталин јорт німкөд — мјан Советскөј Сојузса националнөј објединеңіе котыртыс німкөд. Комі областса ужалыс јөз гордөјөс сјјөн, мыј националностјас делөјас куҗа Народнөј Коміссар Сталин јорт вескөдлөм улын да сјјө актівнөј отсөгөн разрешітчіс 1921-өд воын комі јөзөс торја автономіјаө торјөдөм јылыс вопрос. Быд националност нуждајас јылыс, овмөс да култура возө зоріҗалөм јылыс величашөј төҗдысөмыс нөшта өтчыд азгіс јар-југыда петкөдчөм сталінскөј Конституціја проектын.

„Атө тенид, дөна Сталин, мјан шуда, гажа олөмыс!“ — вын-јөра јургө өні мјан став великөј советскөј страна пастаын. І тајө уна мільон лыда јургөмас гора кылө комі ужалыс јөзлөн гөлдөсыс, кодјас мезмөмаөс немөвөјса нартітөмыс да кодјас стрө-ітөны азғывлытөм шуда олөм.

ВАЖ ОЛӨМЛӨН ДА МЕЗДЫГӨМ ВӨСНА ТЫШЛӨН ЛЫСТБОКЈАС

Шуштөм вөлі олөмыс комі ужалыс јөзлөн великөј пролетар-скөј революціјаөҗ. Чорыд експлоатаціја, сөкыд нартітөмыс да праватөмлуныс петны меҗга ічөт бостчылөмјассө пөдтөм — та-шөмөс комі ужалыс јөз важса олөмлөн пемыд лыстбокјасыс. Комі ужалыс јөзлөн революціјаөҗса історіјаыс кыөма помтөм нартітөм, орјавлытөм сөкыд страдајтөмјас дыр кыссан куҗ-чептыс. Комі јөз сылі вылын первој пукалісны, пычкісны налыс-став сокјассө асланыс князјас — өксыјас, сөсҗа грабітісны нов-городскөј ушкујнікјас. XIV-өд нем помын, хрістіанскөј религіја пыртөмкөд өтщөш, најөс вежіс царізмлөн не омөлжыка сөкыд владычество. Вічко отсөгөн да коміјасөс меҗвозҗа „јүгдөдыс“ Степан Пермскөј зілөмјасөн комі јөзөс вөлі помөҗ закабальітө-ма. Князјаслөн тајө ставленнікыс бөстіс мујассө-сы вылын пу-калыс местнөј олысјаснас да кутіс вескөдлыны не сөмын кыгі духовнөј пастыр, но і кыгі феодал. Сы бөрын вөлыс јепіскопјас муҗлытөҗ трудітчісны асыныс владеңіејаснысө паскөдөм вы-лын, меҗга бур мујассө вічко вотчіна да манастирјас улө мыр-дөн мырдөдөлөмөн. Духовнөј пастырјас бөрсө кысгісны мула і светскөј феодалјас, бојара, купечјас. Прөст, дікөј мујас пыдді царскөј жалованнөј грамотајас куҗа најө јандыстөҗ мырдөдөлісны места вывса ужалыс јөзлыс мујассө. Тащөм ногөн бостөм му-јасыс лоісны, напрумер, подулөн Строганов графјаслөн кывлытөм озырлун да вынјөр быдмөмлы. Но најө ез вөвны нач өті коло-ніалнөј захватчікјасөн да експлоататорјасөн. Царскөј сатрапјас рөзөртісны комі ужалыс јөзөс мынтыны вермыны поҗтөм өкты-

сѡмјасѡн, податјасѡн, бѡставлісны пушніна да ставсѡ, мыј удајтчыліс перјыны крестанінлы сѡкыд ужѡн.

Помтѡм недѡімкајасыс јѡртісны унжык крестанасѡ места вывса хішщнык — міроједјас, купечјас нартітѡм улѡ. Комі крајын сѡвмыс тѡргѡвѡј капітал пыр зельджыка зелѡдіс пекласѡ комі ужалыс јѡз сылі вылын. Эксплоатаціја, налогјас да податјас сѡкта улын пыр јонжыка паскаліс крестанскѡј паскыд массајаслѡн корысмѡм. XVII да XVIII-ѡд немјасыс колѡм документјас тырмымѡн јарјугыда петкѡдлѡны, кушѡм петны поэтѡм сѡкыд положеніејын вѡліны комі ужалыс јѡз. 1767-ѡд вога выл уложеніе вѡчѡм куза Јекатерінінскѡј коміссіјаѡ комі крестаналѡн наказјасыс зік тырѡмаѡс комі купечјас вылѡ норасѡмјасѡн, кодјас мыјвермѡмсыс нартітісны јѡзѡс. Тајѡ хішщнык-купечјасыс ез сѡмын шедѡдны тѡргутѡм вылѡ монополіја да вѡралысјасѡс грабітѡм вылѡ права, вескыда налыс дѡнтѡм-дѡнѡн пушніна бѡсталѡмѡн да пыржык долг вештѡм вылѡ, но пуктісны асыныс лапаяснысѡ сіз-жѡ і медса бур мујас вылас крајын. Хішщныкјас тајѡ группаыслѡн медса сінмѡ шыбытчана представітелјасѡн вѡліны комі купеч Сухановјас. Тајѡ-жѡ наказјасыс тыдалѡ јѡз вылѡ кѡлалѡм быдсікас вотјаслѡн муртыштны поэтѡм сѡктаыс, да мыј крестана „вотјассѡ мынтѡны ыжыд нуждаѡн, а мукѡдјасыслѡн тајѡ вотјассѡ мынтѡм бѡрын оз кол весіг аслыныс лунса сојаныс да крестаналѡн ыжыджык јукѡныс сојѡ ізас да турун...“ Ез гежѡда вѡвлыны шыг војас, кор і ізасыс ез вѡв. Секі јѡз сојісны нїја кырс (кач). Јонжыка енергічнѡј да прѡдпріімчѡвѡј јѡз, експлоатаціјалыс, податјаслыс сѡктасѡ терпітны вермытѡмла, шыгјалѡмыс массајасѡн пышјавлісны чужан сіктјасыс Сібірѡ. XVII-ѡд нем завоітчігѡн Грајевскіј перепіс серті Комі терріторіја вылын уна со керка вѡлі тыртѡм, тувјавлѡм ѡшінјаса, лїбѡ бѡбылскѡјѡс.

Комі крестанствѡлѡн рѡзбрїтчѡм массајас не ѡтчыд сувтлісны царїзм нартітѡмлы паныд, асланыс нартітысјаслы паныд, места вывса купечјаслы да царскѡј палачјаслы паныд. Нѡшта XVIII-ѡд немын-на крестана пазѡдісны Устсысолксса медса озыра олыс купеч Сухановлыс іменіјесѡ. XIX-ѡд немын гырыс кыпѡдчылѡмјас вѡліны Ізваын, Кулѡмдінын. 1842-ѡд воын Кулѡмдінын вѡлі сізі шусана Кулѡмдінса бунт. Кулѡмдінса да сіјѡ матігѡгѡр сіктјасса гѡл крестана кыпѡдчісны терпітны вермытѡм царскѡј нартітѡмлы да меставывса власт прїзволлы паныд. Кулак-жївоѡрјасѡс Кїпрушовѡс да пісар Русіновѡс, кодјас грабітлісны јѡзѡс, пычкылісны крестаналыс кыкпѡвса вотјас, шѡктылісны гѡл јѡзѡс дѡн мынтытѡг ужавны асыныс мујассѡ да візјассѡ, стрѡїтны налы выл керкајас да с. в., вѡлі вѡтлѡма. Гѡл јѡзыс вѡлі бѡрјѡма выл старшінаѡс да пісарѡс. Вотјас вѡлі бырѡдѡма. Кулацкѡј свѡраѡс вѡтлѡма. Тујјас вылын котыртѡма охрана да стража медса бур вѡралысјасыс, кодјас ез лезны царскѡј чїновнікјасѡс асланыс терріторіја вылѡ. Во гѡгѡр сулаліс тајѡ народнѡј властыс Кулѡмдінын. 1843-ѡд вога феврал

25-öд луно карателнөй отр'ад 200 салдатыс нол пушкаөн пöд-тис кыпöдчылöмсö. Ежва ју ји вылын вöли вöчöма екзекүция. Со дорыс унжык крестанаöс вöли нöйтöма розгајасөн. Чорыд пыткајас да ізфевajtчöмјас бöрын крестанскöј кыпöдчылöмөн јурнуöдысјассö, актiвистјас группакöд öтшöш, вöли мöдöдöма Сибiрö. Зон во чöж та бöрын крестана щöт вылын Кулöмдин-ын олис карателнөй отр'ад. Царскöј чiновникјаслыс да кулакјас-лыс произволсö вöли бöр лöсöдöма локжык формаөн.

Ізваса кыпöдчöм сiз-жö вöли вескöдöма царскöј админiстра-ција произоллы паныд, кодi щöктис крестанаöс, мукöд повiн-ностјас лыдын, стрöитны дон босттöг щöш i государственнöј тракт. Тајö кыпöдчылöмсö сiз-жö вöли пöдтöма карателнөй отр'адөн. 1861-öд воын вöли ыжыд кыпöдчöм Кудымкарын Строгановјас-помещичеј нартiтöмлы паныд. Тајö кыпöдчылöмсö пöдтiгөн карателнөй отр'ад лылис оружјöтöм крестанскöј мас-саöс. Кыпöдчылöм крестаналыс вождјассö вöли мöдöдöма ка-таргаб, а јöзлы ковмiс нуны став рöскöдсö карателнөй отр'адöс вiзöм куза, кодi кайс 18 сурс шajtöз.

1905-öд вöса револүцияын комi работöјјас да крестана актiвнöја выступајтисны самодержавијелы паныд. Забастовкајаслөн, политическöј демонстрацијајаслөн гыс мунiс став заводјастi да сiз-жö уна вöлöстјастi. Массажаслөн нартiтысјас дiнö немјасөн чукöрмöм локыс петiс секi торја јона. Комi ужалысјас медвоз-зайс секi гöгөрвоисны, мыј сöмын роч пролетариат вескöдлöм улын позö вермыны ассыныс немöвöјса нартiтысјассö.

XIX-öд нем мöдöд жынјын развiвajtчыс промышленнöј капи-талiзм Војвылын нжöдiс ассыс лапajассö i комi окраинајас вы-лö. Отечественнöј да торја-нын iностраннöј лесопромышленьник-капиталистјас вескöдöны ассыныс медыжыд внiманiјенысö крајса вöр озырлун вылö. Најö заводiтöны грабитны сiјöс, мыј вöли налы кiвив да кокниа шедö. Кокниа озырмöм вылö вöр да пушнина вöлины медса кокниа освоитан да выгöднöј сырjoөн. Вöр вылö вузчысöны капиталистјас, чужöны уна дас вöр компа-нијејас да фирмајас. Гырыс вöр озырлунјас лöоны хишщическöј експлоатација нуöдöмын основнöј объектөн. Импералистическöј војна заводитчиг кежлö комi террiторiја вылын лезсiс вöр 700 сурс кубометр саяс (3 мильон кер). Вöрлезöмын крестана-вöр-лезысјасöс експлоатирујтöм лöб торја јос характера. Вöрпро-мышленьникјас нажöвiтöны уна мильон комi крестана пöс да вiр шшöт вылö. Грöш дон вылö уна сурс вöрлезыс мучiтчöны щем вöрјасын. Капиталистическöј вöрлезöмын уж условијејаслы зев бур характеристика, кодi тырвыјö лöсалö i мiјан колöм кадлы, сетiс В. I. Ленин аслас „Развитие капитализма в России“ кыгаын.

„Вöрса ужјас медса омöла мынтанаöс, налөн гијеническöј условијејасыс медса тujтöмöс да работöјјаслөн зонвiзалуныс вывтi јона омöлтчö, работöјјаслөн положенијеыс, кодјасöс шы-бытöма пемыд вöрö, медса беззашщитнöј, да промышленност-лөн тајö јукöнас ыжыдалö аслас став выннас нартiтöм trus-

систем да патриархальнōй крестанскōй промыселјаслōн мукōд сешōм спутњикјас“.

Основнōй озырлун — вōр расхїшцајтлїсны не сōмын іностраннōй да роч капїталїстјас, но і меставывса комї купечјас да кулакјас. Бōрјасыс вōліны комї вōрлезысјассō меџа лок експлоатїрујтысјассōн. Комї кулакјас да купечјас пыржык вōліны вōр фїрмајаслōн довереннōйјассōн лїбō пажшїкјассōн, да ташōмјаснас лоїгōн немжалїттōг пычкїсны меџбōрја вынјассō вōрлезысјаслыс, ылōдлїсны најōс быд восков вылын, снабжајтїсны најōс ужјōсōн, бōрын уждонгыс бергōдōмōн. Ез вōв помыс најō ізџевајтчōмјаслы.

џерт, вōрлезōм да вōралан прōмысјас ез вōвны зїк оїтї доходнōй статјадн комї кулакјаслōн. Налōн грабїтан аренаōн вōліны овмōслōн і мукōд јукōнјас. Печераын, напїрмер, кулакјасжō вōліны гырыс кōрвїзысјассōн. Эксплоатацїяыс танї нуōдсїс ез омōлжыка, а ізваса кулакјассōн експлоатїрујтан јōсōн вōліны не сōмын комї гōл јōс, но і торјōн-нїн неџејас. Тундраса тајō олысјасыс вōліны кулакјас тыр нарїтōм улын. Револуцїјабз кōрјас став лыџыс 67%-ыс тундраын лыџысггїс комїјас ордын, но унжык гырыс стаџасыс вōліны кулацкōјōс. Ізваса кулак кōрвїзысјас — Терентјевјас, Фїлїповјас да мукōдјас вōліны меџа гырыс озыр јōсōн, кодјас кутїсны асланыс кїын став тундрасō да нуōдїсны гырыс тōргујтан операцїјајас Россїјаса централнōй карјаскōд. Комї крајса наџа рајонјасын кулачество быдмїс і му ужалōм подув вылын, вузалан наџ уна вōфїтōмōн.

Кōџ комї крестана і олісны вōр да му паскыд плōшцајас вылын, но кулацкōй засїлїјела пыр страдајтїсны му да наџ тырмытōмыс. Гōла да шōркоџа олыс јōзлы лоїс дугдывтōг корсны нажōтка бокыс, мунны Уральскōй заводјасō да с. в. Кулакјас кутїсны крестанабс тыр нарїтōм улын да классōвōй тыш сїктын јоємїс пыр јонжыка.

Іностраннōй капїтал, кодї вōлі ыжыџалысōн вōрпромышленностын Вoјвылын, торја-нїн Комї крајын, ез вōв заїнтересован вōр пїлїтан заводјас стрōїтōмын; сылы јона выгōднōжык вōлі петкōдны вōрсō пїлїттōг. Вōрыс бoстлїсны меџа дона експортнōй сортїментјас. Кералōм места ез весавлыны, увјас да јывјас кольїсны ідравтōг, мыј сетлїс сојан орјавлытōм вōр пōжарјаслы, кодјас помыс быд во сотчїс уна сурс гектар вōр.

Царїзмлы да капїталїстјаслы Комї крај вōлі сōмын сырјевōй колонїјаōн, кытыс кокнїа поџō перјыны мїльонјас. Произвōдїтельнōй вынјас кушōмакō развївајтōм јылыс, промышленнōй предпїјатїјејас лōсōдōм јылыс тајō нацїоналнōй окраїнаас ез вермы лоны і сорнї. Комї јōз тєррїторїја мујас пыщса озырлунјас (нефт, ізшом, кōрт рудајас да с. в.), кулїсны мјортвōй кладōн, кольїсны еновтōмōн. Весїг сїјō случајјасын, кор торја промышленнїкјас (напїрмер тōдса Гїдоров) бoстчылїсны тајō озырлунјассō перјōмō, царїзмлōн бјурократїческōй аппаратыс пыр падмōдавлїс да орōдлїс став ташōм заводїтчылōмјассō.

Кызі віддзіс Војвылын производітелнѡй вынјас развівајтѡм вылѡ самодержавіе, тыдалѡ кѡт-нін со мыјыс: „Россіја Војвылѡс сіѡ сѡкыд положеніеыс нешыштны средствојас јылыс“ промышленнік М. Сідоров запіска вылѡ Александр Ш-лѡн воспитател да прідворнѡй генерал Н. Зіновјев вочавізіс: „сы вѡсна, мыј Војвылын сывлытѡм јјас да наң вѡдїтны оз поґ да некущѡм мукѡд промышелјас оз вермыны лоны, то менам да менам другјаслѡн мѡвп серті, колѡ став јѡсѡ Војвылыс вештыны государство пыщкѡсса странајасѡ, а ті клопочітанныд мѡдарѡ да вісталанныд кущѡмкѡ Голфштром јылыс, кодї Војвылын лоны оз вермы. Тащѡм ідејајасѡ вермасны нуѡдны сѡмын јѡјмѡм јѡз“.

Војвылын промышленнѡй развітіе вылѡ, торјѡн ухтаса нефть перјѡм вылѡ, код јылыс мыј вынгыс клопочітліс Сідоров, царскѡй правітелствоѡн лока відѡдѡмыслѡн подувја помкајас пѡвсыс ѡтїѡн, ґерт, лоѡ не сѡмын царскѡй чїновнікјаслѡн бјуро-кратїзм, но і Россіјаын іностраннѡй капїталыс правітелствоѡн завісітѡм, торјѡн-нін нефтанѡй промышленностын Ротшїлдыс да Нобельыс, кодјаслы ез вѡв выгоднѡ лѡсѡдны аслыныс конкурентјасѡс Војвылын. Асныс-жѡ іностраннѡй капїталїстјас ез мунны Ухтаѡ сы вѡсна, мыј сіјѡс освоїтѡм вылѡ, торјѡн-нін кѡрт да ґрунтѡвѡй тујјас нуѡдѡм вылѡ, колѡны вѡлі ґырыс капїталјас. Бакуын-жѡ налѡн вѡлі позанлун бостны ґырыс прїбылјас да паскѡдны производство тајѡ ґырыс содтѡд вложенїејастѡгыс. Тајѡ, ґерт, ґїк оз ло, мыј іностраннѡй капїталїстјас ез вѡвны заїнтересованнѡјѡс Војвылѡс, кызі колонїјаѡс, мырдѡѡмын. Революціаѡґ-нін најѡ кутїсны ыжыдалан положенїе вѡрпромышленностын, мѡдногѡн-кѡ сіјѡ јукѡнын, кытыс нажѡтка да прїбыл сурліс кокніджыка да ѡјѡжык. Но іностраннѡй капїталлѡн тајѡ вѡліны сѡмын медвоґза восковјас. Царскѡй мїністрјас, ґепартаментјасса ґїректорјас да чїновнікјас чукѡрѡн і торјѡн вузавлісны страналыс озырлунсѡ, щѡцї і Војвылыс, іностраннѡй капїталлы. Прїмер пыдѡї, 1899-ѡд воын вѡр ґепартамент вѡчѡ контракт шведскѡй „Ульсен Стампе і Ко“ фїрмакѡд, бѡрјаыслы Печераса крајыс 7 сурс ґеґатїна гѡгѡр вѡр масїв вылыс мїллонѡнжыңїѡн пїлан кер (1 шажт 70 урѡн керјыс) вѡчны да кылѡдны лездѡм јылыс. Збылысѡ став тајѡ операціјасѡ вѡлі вѡчѡма не Печера вылын, а ґвіна бассейнын, Печераса чїнтѡм донјас серті, мыј вѡсна казна тѡрпїтїс чїстѡй убыткасѡ вїт мїллон шажт сајас, а капїталїстјас нажѡвїтїсны та вылын 10 мїллон шажтѡґ, кытыс, ґерт, асыныс пажнысѡ бостїсны і царскѡй чїновнік-вґаточнікјас.

XX-ѡд нем заводїтчїгѡн іностраннѡй капїтал вѡчѡ восковјас Болшеґемельскѡй да Малоземельскѡй тундрајасѡс став море берег дїннас концессїјаѡ бостѡмлаң. 1909-ѡд воын белґїјскѡй капїталїстјас кыпѡдѡны проект војвывса каґеннѡй кѡрттујјас да војвывса пароходствоѡс нѡбѡм јылыс, 5 сурс кілометр куґа выл кѡрттујјас вѡчѡм јылыс, кодјас јїтасны Јевропаса Војвылѡс Сїбіркѡд, да арендатор-концессїонерјаслы туј кыкнан бокгыс

жвајтымын кілометр паста полоса сетом жылыс, сетыс пріродној озырлунјасо 50 во чоҗ ноҗи мешајттоҗ експлоатірујтом выло. Тајо проект дорыс сувтісны правітелственној кругјас, кодјаслыс відоҗомсо петкоҗло 1909-оҗ вога 12045 №-а „Новое время“ гаҗета, крајо іностранној капіталістјасос кыскыны коланлун тоҗчоҗомон.

Іностранној капіталістјаслон Војвыв крајос да Комі областос асланыс колоніја пыҗҗі бостны коҗсҗомыс торја јарјугыда тыдовтчіс Војвылын 1918-1919-оҗ војасса інтервенція дырјі. Кор Војвыв областса маріонеточној белој правітелство Чајковскіј јурнуҗомон заводітіс вузавлыны вескыдвыв і шујгавыв крајлыс пріродној озырлунјасо да медвоҗ медыжыд јуконсо кутісны кватлавын англічана, зев уна воҗр, шабді, пенка да с. в. петкоҗомон, французској правітелство аслас архангелскса посол Гіјар пыр выступітіс 1919-оҗ вога апрель 9-оҗ лунса нотаҗн да пыр-жо пуктіс вето Чајковскіј белогвардејској правітелство став дејствіејас выло пріродној озырлунјасон да став государственној імушествоҗн распор’ажайтчоҗмын, боҗјасо кыҗі ассыс собственност лыҗҗомон. „Французској правітелстволы,—шусо нотаҗн,—быҗ лоб бостны тоҗвыло, мыҗ роҗ государственној уж-јос куҗа прочентјас мынтом сувтіс. Та воҗна сы вылын куҗло објазанност артавын Россіјалыс куҗлыс озырлунјасо, а сіҗ-жо лосҗоны поҗана доход істочныкјас, кыҗі і государственној імушествојас, кодјас емҗс-нын, кыҗ напрымер, коҗрттујјас став сооруженіенас, портјас, рудныкјас, копіјас, воҗјас да с. в. государстволыс кредіторјасо обеспечітом могыс. Та воҗна французској правітелство артало, мыҗ сіҗо оз вермы леҗны ні большевістској правітелстволы, ні кушомко областној правітелстволы, медым коҗ коҗко на поҗсыс бостіс государственној достојаніејелыс јуконсо“. Таҗі коҗан кывҗон сорнітісны французској, англіјској да мукод інтервентјас асланыс сапоҗјасон Војвыв крајос талаломон. Быҗонлы гоҗгоҗвоана, кушом нартітом дастісны белогвардејецјас міјан Војвывса да Комі областса рабочеј-јаслы да крестаналы. Некод оз вермы венны сіҗо вуҗны поҗтом ісҗінасо, мыҗ белобанҗіт Латкінлон да Орловлон комі кулак піанкоҗ кровавој походыс 1919-оҗ воын Комі област выло воҗлі воҗдома сіҗос Советској Россіјаыс торјоҗом да англіјској да французској імперіалістјаслы колоніјаҗо поҗртом могыс. җк тыдалана, мыҗ комі буржуазној націоналістјаслон, с. Поповсаҗ да Батіјевсаҗ заводітомон, зіломјасыс воҗлі вескоҗомаҗс тајо моҗас-жо.

Но ез збылмыны нафејајасыс інтервентјаслон, белогвардејецјаслон да најо агентуралон. Победоносној Красној арміја Војвыв крајса да Комі областса парҗізанској отр’адјаскоҗ от-вылыс пасвартісны белој бандајасос, шыбытісны інтервентјасос, дорісны міјан рбҗналы, соціалістіческој індустріалној Војвыв-лы Војвыв крајса да Комі областса зев гырыс озырлунјасо.

Царској Россіја воҗлі турмаҗн сені олыс јозлы. Мырҗон

русифікують—ташом воли уделы став посли народностяс-
лон. Кутны сиз шугана „инородецяслы“ ужалыс јоз массајасос
невеществоын, пемыдлунын да самодержавіјелы покор'ајтчомын,
усодны оти јозос мод выло, озтыны націоналној торјалом—
ташом воли царскјој політика.

Тајо політика вџснаыс Коми област терріторіја вылын рево-
лущіа кешло воли сомын церковно-приходскјој да земскјој шко-
лајаслон неыжыд сет да некымын дас „народној“ бібліотека.
Населеніјелон кујим-нолод јукбныс воли неграмотној, а ылі
Вожывса рајонјасын неграмотнојјаслон прочентыс воли 90%
сајо. Школајасын велодом муніс зік роч кыв вылын. Чужан
кыв вылын ез вџв ні печат, ні література. Коми сіктос зоһнас
воли сетома кулак, ур'аднік, кабатчїк да поп произвол выло.
А вічкојас, часовнајас да кабақјас стрџітом выло царскјој пра-
вітелство ез жалітлы ні вын, ні сџм. Коми ужалыс јозос југ-
додом јылыс царскјој правітелстволыс „тџдысџмјасос“ харак-
теріфікуютьом могыс позо вадодны Помџсдінса крестанаон асла-
ныс сџм выло стрџітом вышшџ началној учілішце востом јы-
лыс прошеніје выло Пурішкевічыс резолуціјасџ. Пурішкевіч
тајџ прошеніје вылас гіжліс: „Кушџом образованіје колџо прџ-
стџој јџзлы, крестаналы. Тырмымџн налы началној грамотаыс
да медым ыжыджык јывгыс ез мџвпавны“. Ферт, среднеј да
высшеј учебној заведеніјејасџ вермісны векавны сомын џты-
мынјас дај сіјџ медсасџ попјаслон, кулакјаслон, чїновнікјаслон
да местној буржуазіјалон челафыс. Ужалыс коми томјџзлы наука
џзџсјас воли топыда тупкџмаџс.

Фвор'анскџој поет Фет возыв вїставліс окраїнаса народност-
јас культуралыс немџвџса прозабџјтџмсџ. Тугчев кывбурјас
чукџр выло сіјџ гіжліс:

„В сыртах не встретитъ Геликона,
На льдинах лавр не расцветет,
У чукчей нет Анакреона,
К зырянам Тютчев не придет“.

Тані Фет кывјасџн петкџдлома важ Россіјаын олыс јџзјаслыс
став творческџој вынјасџо царїзмџн немјасџн нарџтан да пџд-
тан практикасџо.

Вылынжык вїсталџмыс мі аззылім-нін, мыј коми сікт рево-
лущіаџџ јона возжык-на торјџдіс јона вына буржуазіјаџс, кодї
XIX-џд немса мџдџд жынјын кутїс пџрны промышленној буржуа-
зїјаџ. Возза немса неламынџд војасын коми муын Устсысолск-
са купечјасыс петїс ыжыд предпрїимателъ В. Н. Латкін, кодї
арталїс котыртны печерскџој компанїје, печераса вџр загра-
нїцаџ паскыда петкџдом, Печера ју устјеџ порт стрџітом да
сенї ыжыд промышленној комбїнат лџсџдом, кџні кутасын
перерабатывајтсыны сырјолџн став основној відјасыс (вџр,
черї, пџтка да с. в.). Латкінлџн, тајџ ыжыд масштаба дејателыс-
лџн мыччысџмыс петкџдліс Коми крајын гырыс капїталїстиче-

скöј накопленијас емлун жылыс-нын. Комі буржуазіјалөн формируйтчöмыс аззис петкөдчöм XIX немса мөдөд жыңын-нын национализмлөн медвоzza петасјас мыччысöмын. Мыччысисны сешöм фигурајас, кызи Г. С. Лыткін, профессор К. Ф. Жаков, кодјас лоисны буржуазнöј комі национализмлы подув пуктыс-јасөн. Мыччысис медвоzza комі поет Куратов, коді аслас произведенијасас выступајтö самофержавијесаң терпитны позтöм нартігöмлы паныд. 1865-өд воын „Пемыд“ кывбурын сiјö гiжö:

„Міјан му вылын сөд вој
Сувтöм ме ог төд-нын корсан;
Воын јöзыс сөд-жö, тас
Весшөрö-тај јöзöс корсан...
Он, он аззы! Мукöдыс
Ескөн жежыд паскöмаöс;
да і сені најöс
Борда шырјас вевттöмаöс!
Жежыд вылö лок Вампір
Горша сашкысö... і төда,
Кыа петтöз татöні
Ташöм пемыдын ме пöда...
Пыр-жö коркö петас тан
Шондi; азза рөмдö ылын...
І јеневтса лысва сек,
Вокјас, југдас муöј вылын!

Куратов кажиччiс царизмлы зев опаснöј врагөн. Сiјöс вöлі ыстöма ссылкаö Среднеј Азијаö, көні і кулис 37 арöсөн.

Аслас медвоzza восковјассаңыс-жö комі национализм лоис великофинскöј шовинизм буксiр вылын. Финнологјас Кастрен, Шегрен да мукöдјас медвоzzaыс заводитисны лөгöдавны комі кыв куза грамматика, комі алфавит, интересујтчыны комі јöз важ олöмөн.

Ассыныс крајнысö төдмалöмөн, комі националистјас асланыс уж самöј заводитчöмеаңыс мунисны финнологіја гелсiнгфорскöј школа повод жылы, вöлі јурвемöзгыс зарајтчöмаöс панфинланскöј тенденцијасөн. Пасвартöм öнiја комі националистјас (В. I. Лыткін да мукöдјас) сiз-жö азöды финскöј фашистјасын ассыныс культурнöј шефасö.

Г. С. Лыткiнын да Жаковын ми аззам чужыс комі буржуазнöј национализмлыс зев гырыс iдеологјасöс. Тајö кыкнан учонöјыс петкөдлiсны комі буржуазіјалыс көсјöмјасö, отравлајтисны классöвöј самосознанијесö рабочöјјаслыс да крестаналыс, эксплуататорјаскөд тышкасöм пыддi накөд мiрiтчöмөн да терпитöмөн олöм вылö најöс чуксалöмөн. Ез прöста рафејтан кывјасөн Жаковлөн вöвны: „Абу крестана да двор'ана му вылын—емöс јöзјас, кодјас олöны кельд лөз јенеж увса сiвнöј му вылын“. І абу сiвö, мыј Жаков помалiс ассыс олöмсö белоемигрантөн. Оз прöста öнiја комі националистјас—кулаклөн вес-

кыд агентјас—лыддыны Жаковос „комі јӱзлӱн културнӱј олӱм бӱр воан сӱмволӱн, сылӱн томлун сӱмволӱн“. Комі буржуазнӱј учонӱј Г. С. Лыткін велӱдӱс јӱзӱс ескыны јенлы, терпӱтны чӱновникјаслыг да кулакјаслыг ӱзфевайтчӱмјассӱ да ассыс медбур војассӱ воштӱс комі кыв ыллӱ богослужебнӱј кыгајас вужӱдӱм ыллӱ.

Тайӱ буржуазнӱј комі учонӱјјас дор мунысјассыс унжыкыс революција медвоzza лунјассањ-жӱ лоӱсны контрреволюција радјасын. На пышкыс петӱс комі јӱзлӱн вӱрӱс палач С. Латкін, есер П. Сорокін (Керенскӱјлӱн отсасыс, ӱнӱ белоемигрант) да националистјас Ф. Попов, Батӱјев, Чеусов, Мартӱшев, Вешнаков, М. Кузбожева да мукӱдјас. Тайӱ-жӱ националистическӱј рокоб ылас быдмӱсны ӱнӱја националистјас: В. І. Лыткін, Којушев да мукӱдјас, кодјас зӱлӱсны бергӱдны Комі областлыс развӱтӱјесӱ капӱталӱстическӱј туј ыллӱ.

Февральскӱј революција, кодӱ аззӱс тыр поддѣржка комі буржуазӱјасањ, кыпӱдӱс јон националистическӱј двӱженӱје буржуазнӱј да есералыс комі интеллигенција пӱвсын.

1917-ӱд воын да 1918-ӱд воаа первојынјын есерјас вӱліны ыжыдалыс партӱјаӱн крајын. Медвоzza, медга ыжыд организацӱјаӱн комі буржуазнӱј националистјаслӱн вӱлі „Местнӱј олӱм ыллӱмӱдан обшчество“, кодӱс котыртісны Сыктывкарын 1917-ӱд воаа апрелын да кодӱн вескӱдлісны есерјас: А. Мартӱшев, В. Ф. Попов, Вешнаков да Кузбожева. 1918-ӱд во заводӱтчӱгӱн Јаренскын котыртсӱ националистическӱј обшчество „Комі котыр“, кытчӱ пырӱсны Батӱјев, Сидоров, Сеѣјаков да мукӱдјас. Тайӱ националистическӱј организацӱјајасылӱн ужыс, кодӱн вескӱдлісны есерјас, вӱлі вескӱдӱма буржуазно-демократическӱј стројӱс јонмӱдӱм ыллӱ. Найӱ поддѣрживајтӱсны Керенскӱјлыс правӱтелствосӱ, Германӱјакӱд војна победоноснӱја помалӱм бӱрын верховнӱј власт кӱыс автономӱја пӱлучӱтны арталӱмӱн. Комі националистјас ез кыпӱдлыны временнӱј правӱтелство дырјӱ комӱс торја автономӱјаӱд пыр-жӱ торјӱдӱм јылыс требовањӱјас нӱшта ӱ сы вӱсна, мыј найӱ не сӱмын ез саммыны журнудӱны комі ужалыс јӱзлӱн аснысӱ мездӱм вӱсна тышӱн, но ӱ полӱсны сӱјӱс асананыс ужалыс јӱзӱн революционнӱја олӱмӱ пӱртӱмыс. Кыв ылананыс аснысӱ комі крестанствоӱс дорјысјасӱн петкӱдлӱмӱн, фелӱ ылас комі националистјас вӱліны реакционнӱј ынынӱн, кодјас нудӱсны јавӱ кулацкӱј вӱз да временнӱј правӱтелстволыс нарӱтанана, великодержавнӱј полӱтика. Февральскӱј революција сакмӱдӱс комі ужалыс јӱзын мездысӱм ыллӱ нафѣја, но мездӱмсӱ ез сет. Ужалыс јӱз олӱмыс весӱг нӱдтӱ подувја вопрос ез вӱв разрешӱтӱма. Комі ужалыс массајас луныс-луно пыр јонжыка гӱгӱрвоӱсны, мыј ассыныс буржуазӱјасӱ да сылыс агентурасӱ — комі есерјасӱс да националистјасӱс шыбыттӱг налы не мезмыны полӱтическӱј нарӱтӱмыс да капӱталӱстическӱј, кулацкӱј експлоатацӱјаыс.

Сӱмын Октябрскӱј революција, кодӱн вескӱдліс большевист-

скöј партіја, сетіс комі ужалыс јöзлы немöвöјса нартітöмыс да насіліеыс мезмöм. Гöгöрвоана, мыј комі есерјас да буржуазіја да налöн агентјасыс — націоналістјас — сувтісны паныд Октабрскöј револуціјалы. Сыктывкарса Земскöј управаыс председател, местнöј есерјаслöн да націоналістјаслöн вожд, С. Латкін — комі ужалыс јöзлöн тајö вірöс палачыс, котыртö 1919-öд воын восса тыш советскöј власткöд. Сіјö оз подчінајтчы Централнöј Советскöј власт распор'аженијејаслы, сотö став воöм большевістскöј газетјассö, зөбö јöзыс Совнаркомлыс став декретјассö, сы пышкын і му јылыс декрет, зілö зікöз торјöдны Комі крајöс Советскöј Россіјаыс, став средствојасöн тышкасö рабочöј да крестанскöј депутатјаслöн местнöј советјас котыртöмлы паныд.

Но револуціоннöј гы воіс-нын і Комі крајöз. Арміјаыс воöм большевістскöја настроітчöм комі салдатјас завоітöны кыпöдны крестанствольы паскыд массасö эксплуататорјаслы да најö агентуралы паныд, лöсöдавны быдлаын советјас — пролетаріат фіктатуралыс органјас. Комі гöл јöз кыпöдчысны рöднöј советскöј власт вöсна тыш вылö.

Есерјас — націоналістјас казалисны, мыј делöјасныс налöн омöлöс да вежöны асыныс тактіканысö да, советскöј власт дор сулалысјасöн маскірујтчöмöн, пырöны советјасö. Најö сүјісны советјасö, ферт, ез сы вöсна, меым сені тышкасны комі гöл-јöз інтересјас вöсна да нуöдны принципјас, кодјасöс јöзöдіс Октабрскöј револуціја. Налöн могыс вöлі не сотруфінајтны Советскöј Россіјаса ужалыс јöз массајаскöд, а Россіјаыс коміöс торјöдöм да буржуазно-демократіческöј республикаö сіјöс пöртöм. Тајö регыд і тыдовччіс.

Буржуазнöј націоналізмлöн öті тöдчана ідеолог, вöвлöм поп да государственнöј думаса шлен С. Я. Попов 1918-öд вöса јанварын рабочöј, крестанскöј да салдатскöј депутатјас советјаслöн ујезднöј учредітельнöј сјезд вылын, коді тöдчымöн јукöннас вöлі есерјасыс да налöн отсасысјасыс, шедöдіс сјездлыс шумö, көні віставсіс: „Лыдчысны централнöј власткöд сöмын сымында, мыјещ сылöн распор'аженијејасыс вескöдöмаöг местнöј јöзлы (мöдногöн-кö кулачествольы—Авт.) бур вылö“ да возö: „Совет відлалö централнöј правітелствольыс законјассö, декретјассö да распор'аженијејассö да Устсысольскöј крај местнöј условіјејас серті вежлалöмјасöн да содтöдјасöн пöртö најöс олöмö“.

1918-öд вöса мартын мöд ујезднöј сјезд вылын тајö махровöј націоналістыс разасіс зікöз да вöссöн-нын выступітіс аслас программнöј речöн Комі крајöс Советскöј Россіјаыс торјöдöм да буржуазнöј республика лöсöдöм јылыс. Сіјö вісталіс: „Оз ков прöзеватны бур кадсö автономіја лöсöдöм вылö. Кор Россіја воас зумыд положенијеö, лоас-нын сор да ковмас овны јöз конјас серті“.

Буржуазнöј комі республика јылыс тајö ідејаыс сіјö кадса-ныс ез еновтлы бөрјажык кадса став комі націоналістјасöс — Батіјевöс, Којушевöс да мукöдјасöс, кодјас міјан Комі област

автономія војасѝ-нын мыј вермѝмсыныс зїлісны пѝртны олѝмѝ Поповлыс контрреволюціоннѝ мѝвпјасѝ да вескѝдны Комї областлыс развїтїјесѝ капїталїстїческѝ туж куѝа.

Но комї ужалыс массајас ез мунны націоналістјасѝн дастѝм налкјѝ. Најѝ гѝгѝрвоїсны, кушѝм выл нартїтѝм налы дастїсны буржуазнѝ націоналістјас да есерјас. Местнѝ рѝч рабочѝјјас да комї гѝл јѝз 1918-ѝд во шѝр кежлѝ заводїтѝны пыр решїтїнѝјжыка тышкасны кулацкѝ-націоналістїческѝ засїліјекѝд да збыл болшевісткѝ сѝветјас лѝсѝдѝм вѝсна. Тајѝ кад кежлас комї буржуазїја да комї гѝл јѝз костын классѝвѝј тыш бостѝ вывтї јѝс характер. Кулачество чорыда воѝсасѝ. Фелѝыс воѝ вооружоннѝ зурасѝмјасѝѝ (Керчѝмја, Ізѝва да с. в.). Устѝсысолск дїнса сїктјасын 1918-ѝд вѝса јуѝын лоїс крестѝаналѝн вооружоннѝ выступленїе кулацкѝ-помещїчеј засїліјелы да есерѝвскѝ јїсполкомлы паныд.

Есерјаслыс да націоналістјаслыс властѝ сѝбытѝм вѝсна тышѝ комї ужалыс јѝзѝс котыртысѝн да тышнас вескѝдлысѝн лоїс Левїнлѝн—Сталїнлѝн болшевісткѝ партїја. Тајѝ боевѝј луијасас зев важнѝј рѝл Устѝсысолск да Комї крај олѝмын ворсїс Архангелскыс воыс красногвардїескѝ отр'адса командїр, болшевік С. Ларїонов јорт. Матрос-болшевік Андриѝанов јорткѝд ѝтщѝц најѝ отсалїсны комї гѝл јѝзлы да революціоннѝ салдатјаслы ердѝдны предатїлскѝ рѝлсѝ Уїсполкомѝ пукѝбѝм есерјаслыс да націоналістјаслыс да путкылтны тајѝ лѝк врагјасѝ. Устѝсысолскын 1918-ѝд вѝса јуѝын рабочѝјјасѝн да гѝл крестѝаналѝн власт бостѝмыс востїс выл етап став Комї крај паста пролетарскѝ революціја развївајтѝмын.

Устѝсысолскын, а сѝсса местајас вылын оформлїајтѝѝны быдлаын коммуністїческѝ организацијајас. Сїктјасын нѝшта кольѝм-на ѝемскѝ управајасѝс вѝлі бырѝдѝма. Став комї тѝррїторїја вылын котыртѝѝны волостнѝј сѝветјас да бедноталѝн комїтетјас. Јаренскын Уїсполкомлыс есерѝвскѝ составсѝ вѝлі арестујтѝма неуна сорѝнжык, август тѝлысын. Паскаліс експлоататорјасѝс експропрїїрујтѝм, манастырскѝ, частновладелчїескѝ мујас, гырыс стројенїејас да ценностјас націоналізїрујтѝм, щыгјалыс гѝл јѝзлы кулачестволыс нань мырѝдѝм. Быдлаын котырталѝм коммуністїческѝ јачејкајас, кытѝѝ пырїсны местнѝј рабочѝјјас да гѝл јѝзлѝн став сознательнѝј јукѝныс, вескѝдлѝм улын заводїтѝчѝ упорнѝј тыш Комї крајын асыныс рѝднѝј, сѝветскѝ рабоче-крестѝанскѝ власт јѝнмѝдѝм вѝсна.

Тѝм болшевісткѝ организација Комї крајын, рѝч пролетарїатѝн да ѝѝннас мїјан партїјаѝн став вынгыс братскѝја отсалѝмѝн, лоїс комї ужалыс массајасѝс збыл котыртысѝн да вескѝдлысѝн і паскалѝм граждѝанскѝ војна кадколостѝ. Партїја чукѝстѝѝм вылѝ уна со комї ужалыс јѝз добровольнѝја пырїсны Краснѝј арміја радјасѝ. Комї гѝл јѝз да парторганизаціја торјѝдїсны не ѝтї дас отр'ад асланыс меѝса бур пїаныс, кодјас тышкасїсны социалїстїческѝ революціја фелѝѝ вѝсна став фронтјас вылын.

Войвыв фронт вылын белогвардејцјаслы паныд тышкасіны полкјас, кодјас вѳліны комі ужалыс јѳзыс. На пѳвсыс уна сојас сетісны ассыныс олѳмнысѳ революціја вѳсна, **Ленин — Сталин** партіја делѳ вѳсна.

Архангелскѳс 1918-ѳд вѳса августын интервентјасѳн бѳстѳм сетіс надеја комі буржуазіјалы да націоналістическѳј элементјаслы ассыныс властнысѳ бѳр сувтѳѳѳм вылѳ да Комі крајѳс Сѳветскѳј Сојузыс торјѳѳѳм вылѳ. Та возвылын Угѳсысолскѳј есеровскѳј Уісполкомѳн арест улыс мездѳм контрреволюціонер С. Латкін піскѳѳѳѳ Архангелскѳ да сені англічана да войвывса белогвардејскѳј правітелство сѳм вылѳ котыртѳ белогвардејскѳј отр'адјас, кодлѳн основнѳј јадрыс вербујтѳѳ комі кулакјас да попјас піаныс, кодјас пышјісны белѳјјасла дѳрѳ свіна вывса фронт вылын. Латкінлѳн да капітан Орловлѳн отр'адјасыс, кодјас вѳлі вооружітѳѳмаѳс англіјскѳј пулемјотјасѳн, вѳнтѳвкјасѳн да став мукѳѳ снар'аженіјеѳн, 1919-ѳд вѳса арын петѳны асланыс вѳрѳс походѳ Комі крај вылѳ. Сіјѳн пѳлзујтѳѳмѳн, мыј Краснѳј арміјалыс основнѳј вынјасѳѳ вѳлі секі чукѳртѳма мукѳѳ участокјас да фронтјас вылѳ, белѳј бандајас кужісны бѳстны Комі крајѳс пѳшті зѳннас. Кулацкѳј да поповскѳј свѳра кѳлѳкѳлнѳј звѳнѳн, молебенјасѳн чѳлѳмалісны комі јѳзлыс палачјасѳс. Завѳѳітчісны массѳвѳј пыткајас, гѳл јѳзѳс мучітѳм. Уна дас коммуністѳс, сознатељнѳј гѳл јѳзѳс, сѳветскѳј ужалысјасѳс, кодјас сурісны белѳјјас лапаѳ, вѳлі лыјлѳма, ловјѳн шыблалѳма јукмѳсјасѳ, мучітѳма, а нѳшта унжык мучітѳм бѳрын мѳѳѳѳѳма катарга вылѳ, смерт діјас — Мудјуг, Іокаґа вылѳ. Белѳј бандајаслыс основнѳј стратегическѳј моґсѳ — бѳстны Комі крај, тылсаґ піскѳѳѳѳчыны Котлас да Вјатка вылѳ, овладејтны став Войвылѳн да јітчыны колчаковскѳј арміјакѳѳ, век-жѳ вѳлі орѳѳѳма. Отсѳг вылѳ воѳм Краснѳј арміјалѳн частјасыс быдлаын котыртѳм гѳрд партізанскѳј отр'адјаскѳѳ ѳтвылыс павартісны, шыбытісны белѳј бандајасѳс.

Красноармејецјас да комі партізанјас петкѳѳлісны тајѳ тышас революціоннѳј героізмлыс да мужестволыс шемѳсмѳѳѳдан прімерјас. Сѳмна Калыковалѳн німыс, коді героическѳја куліс белѳј палачјас кі помыс, немкежлѳ кутас воѳдушевлајтны комі ужалыс јѳзлыс сѳлѳмјасѳѳ. Ізѳвајывса партізанскѳј отр'ад Улашев вокјас вескѳѳлѳм улын петкѳѳліс вѳвлытѳм геројство да мужество. Кітыр партізанјас, кодјас вѳліны белѳјјас кыщ пышкын, тѳлысјасѳн возсасісны накѳѳ, повтѳм вылазкајас вѳчалѳмѳн, Ізѳвајылѳс, кызі зік ѳті гѳрд діѳс, бушујтыс белогвардејшціна море шѳрын вѳѳѳмѳн.

Ез еща жертва, воштѳмјас нуны комі ужалыс јѳз белогвардејецјаскѳѳ, кулакјаскѳѳ да најѳ агентуракѳѳ — націоналістјаскѳѳ тышын, но ѳтластітны пѳѳтѳм гырысѳс, велікѳјѳс і міјан вермѳмјасыс, кодјасѳс шедѳѳѳма болшевістскѳј партіја вескѳѳлѳм улын. Комі ужалыс јѳз рѳч пролетаріат ѳтсѳгѳн пыркежлѳ мездысісны немѳвѳјса рабствоыс, кулацкѳј нартітѳмыс, капіта-

лістическōй експлоатаціаыс, завојутісны права стрōитны выль, шуда да долыд олом, лоісны откоф праваоф мїан соціалістическōй рōфінаса јōзјас велікōй семјанн.

КОМІ УЖАЛЫГ ЈОЗ СОЦІАЛІЗМ ВОСНА ТЫШЫН

Інтервентјасоф да белогвардејецјасоф жугōдом бōрын заво-
дїтчисны пролетаріатлыг дїктатурасō јонмōдом вōсна тышкасан
војас, војнаоф кїстōм овмōс восстановїтан војас. 1921-ōд воын
Комї областōс вōлі торјōдом самостојателнōй автономнōй
једїныцаō. Автономнōй Комї област котыртōм лоїс поғанаоф
сōмын сōветскōй власт дырјї Ленинлōн—Сталинлōн велікōй
партїја вескōдлом улын. Тајō велїчайшōй завојеванїјесō комї
ужалыг јōз шедōдісны сōмын пролетаріат дїктатура дырјї,
роч пролетаріат да Краснōй арміја отсōгōн, кодјас мездісны
Вojвыв крајōс интервентјасыс да белогвардејскōй бандајасыс.
Колōм 15 во чōжнас Комї област, кызї мїан соціалістическōй
рōфіналōн торјōдны поғтōм јукōн, мїан партїјалыс да сōветскōй
правїтелствоыс мудрōй ленинско-сталинскōй націоналнōй полі-
тїкасō оломō пōртōмōн, помалїс важса позорнōй, проклатōй
наслефїебн; нарїтōм, забїтōй, бōрō колōм націоналнōй оукраїна-
ыс сїō пōрїс соціалїзм стрōитан зорїзалыс участокō.

Мїан партїјалōн да правїтелстволōн ленинско-сталинскōй
націоналнōй політїкаыс обеспечїтїс Комї областлы соціалістиче-
скōй культуралыс да економїкалыс азғывтōм кыптōм. Сōветскōй
правїтелство пуктыліс да пуктō зев ыжыд выманїје Комї об-
ласт быдмōмлы да сетō мїан развїтїјелы зев ыжыд отсōг. Зев
уна средство лезō мїанлы государство соціалістическōй овмōс
да культура развївајтōм вылō. Тырымōн індыны, мыј медвозға
пјатїлетка војасō областса народнōй овмōсō да соціално-куль-
турнōй строїтелствоō капїталовложенїјаслōн общōй објомыс
вōлі 95,2 мїллон шайт, сїјō лыдын промышленност паскōдом
вылō — 37,5 мїллон шайт да вїғму овмōс вылō — 13 мїллон шайт.
Мōд пјатїлетка колōм војасса вложенїјасыс артавсōны 183,8
мїллон шайт, дај воыс-воō капїталовложенїјасыс содōны. 1933-ōд
воын-кō капїталовложенїјеыс вōлі 31,6 мїллон шайт, 1935-ōд
воын—43,6 мїллон шайт, то 1936-ōд воын—72,8 мїллон шайт-нїн.

Кушōм тешкофōн кажїтчōны комї да роч капїталїстјаслōн
Комї крајлыс прїроднōй озырлунјассō іспользутны кōсјомјасыс
ōтлаастїтны-кō сїјō соціалістическōй строїтелство размахкōд,
кодōн мїан област вермō гōрдітчыны. Најō, капїталїстјас,
гработїсны сїјō, мыј вōлі кокнїа шедō да сетліс кокнї нажыва
да уна мїллон барышјас. Революціаōз прїзводїтельнōй вынјас
кушōма-кō серјознōја развївајтōм јылыс да промышленнōй
предпрїјатїјес лōсōдом јылыс ез вермы лоны і сорнї. Озыр-
лунјас, кодјас вōліны му пыщкын, кујлісны мјортвōй кладōн,
кōлїсны еновтōмōн.

Сōветскōй власт медса жеңыд срокōн лōсōдіс гырыс про-

мышленност ылі Војвылын. Сені, кѳні војдѳр вѳліны војвывса помтѳм вѳрјас да тундра, кѳні војдѳр олісны кѳр стадајас, ветлісны зѳверјас, кытчѳ геждѳа тувтчыліс мортлѳн кокыс, сені ѳні пуктѳма подувјас социалістическѳй індустріја: развѳивајтѳм: вылѳ. Војдѳр еновтѳм Печера лоіс індустріальнѳй вылѳ Војвывлѳн зев важнѳй участокѳн. Сіјѳ пѳрѳ топливнѳй базаѳ мѳјан Сојузса став Јевропејскѳй Војвывлы. Ухта ју берег вылын быдміс нефт кар — Чібју нефтѳперегоннѳй да ремонтно-механіческѳй заводјасѳн, уна да с нефтанѳй вышкајасѳн, кодјас пѳртісны неважѳнса пемыд тајгаѳс ыжыд промышленнѳй центрѳ. Чібју аслас бурнѳја быдыс промышленностѳн, электростанціјаѳн, кѳноѳн, театрѳн, школајасѳн, горнѳй технѳкумѳн, кѳні дорсѳны мѳјан націанальнѳй кадрјас, абу сѳмын зѳк ѳтѳі промышленнѳй центр Печераын. Ылі тундраын быдмѳ вылѳ поларнѳй кар — Воркута, кѳні пуктѳма топыд подув воркутскѳй коксујтчыс ізшом перјѳмлы. Ѳтщѳц паскалѳ Шугорскѳй месторождѳеніејасѳа Јежыд кыртаыс Печераса ізшом перјѳм, мунѳ радіј, асфалтјас да мукѳд полезнѳй іскопајемѳй озырлунјас Печераыс перјѳм. Партѳјалѳн да сѳветскѳй правѳтелстволѳн вождјас — В. І. Ленин, І. В. Сталін пуктисны торја ыжыд выманіе револуціјаѳз еновтѳм тајѳ ылыс край развѳивајтѳмыслы, Печераса прѳроднѳй озырлунјас ласкыда ізучѳтѳм да освоѳтѳм јылыс вопрос практѳическѳја сувтѳѳѳмѳн. Нѳшта 1918-ѳд воын-на Владімір Ілјіч возмѳстчѳм сертѳ ыстысѳѳ Ухтаѳ експеціја, но сылѳн ужыс езвѳв помѳз нуѳѳѳма інтервентјасѳн Војвылѳс бостѳм вѳсна. Первој пјатѳлетка заводѳтчѳгѳн Сталін јорт заданіе сертѳ Печераѳ мѳѳѳѳѳѳ Ухтаса експеціја, кодѳі ѳні пѳрѳ зев ыжыд комбінатѳ — Ухтпечтрестѳ. Сіјѳ ѳні паскѳѳіс іскопајемѳјјас разведывајтѳм да промышленнѳја најѳс перјѳм зѳн мѳллон гѳгѳр квадратнѳй метр паста плѳщѳѳа вылын. Печераса полезнѳй іскопајемѳјјас освоѳтѳм вылѳ да вылѳ геолого-разведочнѳй ужјас нуѳѳѳм вылѳ бѳрја вѳт во чѳжѳн пуктѳма госуларствоѳн 60 мѳллон шајтыс унжык. Тајѳ капѳталовложеніејаслѳн резултарјасыс сѳнвозынѳс-нѳн. 1935-ѳд во чѳжѳн Ухтпечтрестѳн перјѳма 143 сурс тонна ізшом да 26,6 сурс тонна нефт. Тан-жѳ места вылас, трестса нефтѳперегоннѳй завод вылын, нефт ѳѳрерабатывајтчѳ бензѳнѳ, карасѳнѳ да с. в. Тајѳ ужјас ыжда јывыс позѳ артавы сы сертѳ, мы бензѳнын да карасѳнын Комѳі областлѳн да Њеѳецкѳй округлѳн став потребностыс талунја лун кѳжлѳ тырвыјѳ-нѳн могмѳѳѳѳ местнѳй прѳізводствоѳн. Печерскѳй крајса прѳроднѳй озырлунјас освоѳтѳм куза ыжыд заслугајасыс Ухтпечтрестса началнѳк Ја. М. Мороз јортѳс правѳтелствоѳн награѳѳтѳма Трудѳвѳй Краснѳй Знамя орѳенѳн.

Комѳі област да Њеѳецкѳй округ тѳррѳторіја вылын трестѳн гырыс геологоразведочнѳй ужјас нуѳѳѳмѳн лоі азѳѳма уна мѳллард тонна коксујтчыс да бурѳй шомјаслыс зев озыр местајас. Тѳѳмалѳм нефтѳеноснѳй плѳщѳѳа вылын ѳні-нѳн позѳ нефтанѳй скважінајасыс лыдсѳ вајѳѳны 500-ѳз, а нефт перјѳмсѳѳ

тајо војасо вајодны 100 сурс тоннао. Нефткoд oтщoщ азoма гор'учoј да благороднoј газаслысгырыс запасјас. Азoма шoча паныдаслыс зев важнoј элементјас, кодјас пoвсыс радiј перјысo-нын промышлeннoј масштабјасын. Паскoдoма асфалтiтјас перјoм, кодi зев колана сырo лaкoкрасoчнoј промышлeннoстлы да пластiчeскoј массaјас вoчoм вылo. Печералoн аскiја луныс лoас нoшта jонжыка знаменатeльнoјoн.

Сoмын мiјан прeкраснoј странaын, Стaлiн jорт гeнiалнoј вeскoдлoм улын, пoзанаoс ташoм велiкoј фeлoјасыс, бoрoколoм националнoј oкраiнајасoс мiјан социaлистiчeскoј рoдiнаса вoзынмуныс промышлeннoј базaјасo ташoм азъывтoм oдјo пoртoмыс. Мiјан Ставoсoюзса старoста Мiхaил Ивaнoвич Кaлiнiн ВЦК-лыс XV-oд coзывa IV-oд сeссiјасo вoстiгoн шуи: „Мiјан вывтi eщa тoдoны сiјo уж jывсыс, кодoс вoчoма Печepa вылын iзшoм да мукoд iскопaјeмoјјас перјoм кузa. Фeрт, матыса вoјасo Печepa oсвoитaн прoблeмa сувтaс аслaс став ыждaнaс да рeзультaтјасыс, фeрт, лoаснысгырысжыкoс, мiјан oнiја вiчысoм дoрыс“. Ухтпeчтрeст тајo вoсa ажыслoн jарjугыд рeзультатыс, сiјo бур ужaлысјаслoн eнтузiязмыс, кодјас дружнoја тышкaсoны Jа. М. Морoз вeскoдлoм улын, сeтoны мiјaнлы тыр увeрeннoст, мыj Печepaoс oсвoитoм кузa да сiјoс вoјыввса тoплiвнoј базao пoртoм кузa пaртијалoн да пpaвiтeльствoлoн зaдaнiјeыс лoас уeпeшнoјa пoртoма oлoмo.

Аслaс oвмoслыс oсoвнoј да вeдушщoј oтpaслeсo—вoрпрoмышлeннoст рaзвiвaјтaн фeлoын Кoмi oблaст сiз-жo шeдoдiс зевгырыс вeрмoмјас. Кыгi мiјан странaса вaлyтнoј цeхлoн зев важнoј звeнo, Кoмi oблaст вoрeкcпoрт вoснa да странaлыс вoрын пыр coдaн нуждaјтчoмсo мoгмoдoм вoснa тышсo сувтoдiс аслaс цeнтpaлнoј, oсoвнoј хoзaјствeннo-пoлитiчeскoј мoгoн. Кoмi oблaст вылo, кыгi i зoннaс кpaј вылo, пaртијaдн да пpaвiтeльствoдн вoлi пуктoмa зев пoчoтнoј да кывкyтaнa рoл—aктивнoјa учaствyйтны странaoс да Вoјвылoс iндyстриaлизиpyтaн фeлoын, мiјaнлыс зевгырыс вoр oзырлунјас iспoльзyтaн пoдyв вылын. Вoр вoснa, вoр eкcпoрт вoснa тыш—тaјo социaлизм вoснa, кoмi кoлxoзникјаслoн зaжитoчнoј oлoм вoснa мiјaн тышлoн oсoвнoј фрoнт, клaссoвoј тышлoн oсoвнoј фрoнт. Kyлaчeствo да сiјo aгeнтyрa пoдpывнoј ужкoд рeшiтeльнoјa тышкaсoм, кoмi ужaлыс joзлыс социaлистiчeскoј eнтузiязмсo мaссoвoјa кыпoдoм oбeспeчiтiсны ВКП(б) Вoјыв кpaјкoм бoлшeвiстскoј вeскoдлoм улын рeшaјтaнa вeрмoмјас вoрфрoнт вылын. Прoмышлeннoј вoрлeзoмлoн ыждaыс 1936-oд вo вылo лoиc-нын 4.850 сурс кyбoмeтp, лiбo 7 пoв унжык вoјнaдзса сepтi. Вoрлeзoмлoн oдјo coдoмыс, рaциoнaлизaтoрскoј сaмa мeрoпpијaтiјeјасыс кынчi, сувтoдiс быт колaнaдн тaјo тpyдoжoмкoј ужjассo мaшiнaјасoн ужaлoм вылo вужoдoм. 1936-oд вoын вoрлeзoмын кyтaсны-нын ужaвны 10 тpaктoрнoј бaзa—105 тpaктoр. Мeхaнiзиpyтoм да рaциoнaлизиpyтoм вoр кыскoмлoн yфeлнoј вeсыс лoас 36.8% Вoрјас прoмышлeннoјa oсвoитoмo пepвoјa

пјатілетка чѳжѳн пуктѳма 6,8 мільѳн шайт да мѳд пјатілетка војасѳ 12,6 мільѳн шайт.

Вѳрлѳзѳмын быдмїсны областса уна со медбур јѳз—ударнїкјас, стахановец-тысачнїкјас. Вѳрлѳзѳмын тысачнїкјаслѳн стахановскѳј двїженїеын воѳмѳстчыгыс А. В. Карманов колан сезонын кералїс 20 кубометрѳз луннас. Комсомолец-стахановец І. М. Рассыхаев кералїс сезон чѳжѳн 1402 кубометр вылын качествоа експортнѳј вѳр. Ташѳм стахановец-тысачнїкјасыс областса вѳрјасын лыдѳысѳны оз ѳтїјасѳн, а сојасѳн. Кармановјас, Рассыхаевјас, Завјаловјас, Кнѳзевјас, Кушмановјас, Улашовјас, Гїчевјас—тајѳ сѳмын неыжыд спїсок вѳрфронтвывса уна со збыл геројјаслѳн, кодјас быд сезонын сетѳны сурс кубометрѳн вѳр. Торја јѳна паскалїс стахановскѳј двїженїе колѳм вѳрлѳзан сезонын. Кыскасысјасѳн да тракторїстјасѳн шѳдѳѳма ужлыс азъывлытѳм рекордјас. Тракторїстјас—Турбылев А. С., Каракчїев М. П., Гужев Н. І., Супр'адкїн І. М., Можегов А. І., Моторїн П. С., да дасјасѳн мукѳдјас кыскїсны сезоннѳн асланыс тракторјас вылын 10—13 сурс кубометрѳн вѳр. Кыскасыс-стахановка Лапіна С. М. ѳтї вѳлѳн прѳстѳј туй куза кыскїс колѳм новын 1400 кубометр вѳр. Стахановскѳј методјас паскыда нуѳдсѳны быд сїкас кылѳдчан ужын. Пурјасысјас Јелїсеев, Андрејевјас В. Т. да І. Г. (Удѳра) і унаѳн мукѳдјас сменаѳн сетѳны рекорднѳј показателјас, 125—140 кубометрѳн пурјалѳмѳн да норманысѳ 200—300 прѳч. вылѳ тыртѳмѳн. Прїзводство технїкаѳн овладејтѳм, соціалїстїческѳј ентузіазмѳн да Љѳенїн—Сталїн партїјалы велїкѳј преданностѳн воѳдушевїтѳм комї вѳрлѳзысјас сетѳны уж героїзмлыс образецјас.

Муртыштны поѳтѳма кокнѳѳѳма ѳнї вѳрлѳзыслыс ужсѳ революцїаѳзса кадколаст сертї, вужвыјѳныс бурмѳѳѳма вѳрлѳзысјасѳс матерїално-бытѳвѳја обслужївајтѳм. Важ најт да шына пывсанјас пыдѳї вѳрын стрѳїтѳма сѳстѳм, југыд оланїнјас, паскыда пырѳ вѳр баракјасѳ култура: газетјас, кнїгајас, журналјас, кїно, радїо да мукѳд. Вѳрлѳзѳм паскѳѳѳмѳн областса рабочѳјјас да колхознїкјас воыс-воѳ бурмѳѳѳны асыныс матерїалнѳј благосостојанїесѳ, стрѳїтѳны аслыныс зајїточнѳј олѳм. Быд во областса олысјаслѳн вѳрлѳзѳмыс да кылѳдѳѳмыс нажеткаыс воѳ 55—60 мільѳн шайт. Пролетарскѳј государстволѳн тајѳ зев ыжыд отсѳгыс јѳна кыпѳѳѳ областлыс економїческѳј благосостојанїесѳ да ѳѳѳѳѳ став колхознїкјаслыс зајїточнѳј прѳрѳмсѳ.

Автономїја војасѳ пуктѳма зумыд подув областын вѳр пїлітан промышленност развївајтѳмлы. Первој пјатїлетка заводїтїгѳн вѳлї сѳмын кыкрамаа ѳтї вѳрпїлітан завод. ѳнї областувса центрын, Сыктывкарын, мїјан ужалѳны кык вѳрпїлітан завод 7 рамаѳн. Сыктывкарса выл вѳрзаводѳс оборудујтѳма медса выл совремѳннѳј машїнајасѳн да аслас технїка сертїыс сулалѳ медса воѳынмуныс заводјас радын. Вѳр пїлітѳм развївајтѳм вылѳ бѳрја војасѳ пуктѳма 7,5 мільѳн шайт. Такѳѳ ѳтшѳщ

строітöма 3 шпалорезнöј завод, ештöдан выјын Комілеслөн централнöј ремонтнöј мастерскöј да с. в.

Вөр пілтан заводјас кынці тајö војаснас, торјөн-нын област-өн Војвыв крајö пырöм бöрын, стрöйтöма местнöј промышлен-ностлыс уна заводјас: Устцілмаса замшевöј завод, Сереговса ізвестковöј завод, Сырнöсса кірпічнöј завод, Усаса консервнöј завод, Печераса тöчїла вöчан механїзїрованнöј фабрїка, Віңса рајоннöј промкомбїнат. Стрöйтöд Пустöшса крахмало-паточнöј завод, Усткожваса деревообелочнöј комбїнат. Тöдчымөн сод-тöма да бурмöдöма оборудованїесö областса важ заводјаслыс: Нувчїмса чугуникїстан да Сереговса совпуан заводјаслыс. Выл прїдпрїятїејасылөн öтї тајö лыддöдлöмыс петкöдлö кыці вежсö чужöмбаныс Комї областлөн да кушöм паскыд размах бостїс промышленност.

Шедöдöма гырыс вермöмјас і транспортнöј строїтелствоын. Первојја пјатїлетка чöжөн транспортö вöлі пунктöма 36 мїльон шайт капїтал, сы лыдыс временнö консервірујтöм Сыктывкар—Пїнуг кöрттуј стрöйтöм вылö 12 мїльон шайт, вавывса транспорт вылö—7,2 мїльон шайт да рельсјастöм транспорт вылö—16 мїльон шайт. Мöд пјатїлетка војасö транспорт вылö пунктöма 25 мїльон шайтыс унжык. Тöдчана стрöйтчан торјас пöвсыс, Сыктывкар—Пїнуг костса помавтöм кöрттуј кынці, колö пасјыны Жемдїн—Ухта костын автомобїлнöј туј вöчöм помалöм, кодлөн кузтаыс 250 кілометрыс кузжык. Печера ју вылын бöрја војасö ізшом да нефтанöј промышленност јона паскалöмкöд јїтöдын лöсöдöма ыжыд речнöј флот. Покчаын стрöйтöма судоверф, кодї вöчалö баржајас ізшом кыскалöм вылö. Револуцїаöз-кö Печера вылын ужалїс сöмын 15 поснїдїк пароход, то 1936-öд вöса навїгацїаын Печорскöј пароходстволөн лыддысö-нын 50 пароход, кодјаслөн вынјöрыс 10 сурс вöв вын мында. Таво Печерскöј пароходство паскöдöм вылö лезöд правїтелствоөн 15 мїльон шайт. 1913-öд воын-кö став груз бергöдчöмыс Печера вылын вöліс 12 сурс тонна, то таво сїјö лöд-нын 471 сурс тонна. Тајö показателјасыс вїсталöны, кушöм гырыс öдјасөн быдмö Печераса рајонјаслөн овмöсыс.

Ежва бассейнын сїз-жö вöчöма ыжыд уж вавывса транспорт јонмöдан делдын. Сыктывкарын стрöйтöма ыжыд затон „Краснöј воднїк“. Груз бергöдчöмыс тајö бассейн кузтаыс 1936-öд воын-нын лöд 910 сурс тонна. Автотранспорт топыда пырїс област олмöд. Областса тујјас вылын öнї-нын ужалöны 250 автомашїнабз. Областса соціалїстїческöј строїтелстволы служба вылö воїс авїацїа. Лебалöны аеропланјас Архангелск — Сыктывкар костын да Архангелск — Устцілма — Устуса костын. Кујїм во-нын ужалö местнöј ісполкомовскöј авїацїа. Таво РСФСР-са Совнарком отсöгөн областөн лöсöдöма 5 самолот. Областса рајон-јас костын орјавлытöм почтово-пассајїрскöј јїтöд вылö.

Гырыс вермöмјас емöс областын і свјаз котыртан делдын. Сыктывкарын лöсöдöма шїроковешщателнöј радіостанцїа да уна

рајонјасын коротковолновѡј станцијас. Ем 14 радиуѡл да 4750 радиоточка. Телеграфно-телефоннѡј проводјаслѡн куѡтаыс 2,1 сурс километрањ 1922-ѡд воын содис 8,1 сурс километрѡѡ таво кежлѡ, мѡдногѡн-кѡ 4 пѡв. Таво Сыктывкарын стрѡитсѡ вылѡ полуавтоматическѡј телефоннѡј станција 500 номер вылѡ. Пошта основнѡј трактјас вылын кыскавсѡ машинајасѡн.

Тѡдны поѡтомѡн лоис комѡ сѡкт. Комѡ крестанство помѡѡ да бергѡдчытѡм вылѡ сувтѡс социалистическѡј туј вылѡ. Крестанскѡј овмѡсјаслѡн 90 прѡцентыс котыртѡис колхозјасѡ. Став кѡѡа площаѡсыс 93 прѡцентыс колхозјаслѡн да колхозникјаслѡн (усадба берѡса му), 90 прѡцент рабочѡј скѡтыс да 54 прѡцент сѡрагырыс скѡтыс виѡму овмѡсса социалистическѡј секторын.

Колхознѡј стројлѡн вермѡмыс вайѡдис кѡѡа площаѡјас ѡѡјѡ соѡмѡ, урожај кыптѡмѡ, обеспечѡитѡс областлыс ассыс производственнѡј база соѡм да лѡгѡдис бур условијејас скѡтвиѡм ѡѡјѡ развѡивајтѡм вылѡ. Областлѡн кѡѡа площаѡыс 1936-ѡд воын состављајтѡ-нын 85,1 сурс га 31,7 сурс га пыѡѡи 1913-ѡд воын, лиѡѡ 2,7 пѡв унжык војнаѡѡса кад дорыс. Шѡркоѡ урожајност ѡерновѡј культурајас куѡа колхозјасын 1935-ѡд воын вѡли 14,9 центнер гаыс, секи кор војнаѡѡса шѡркоѡ урожајностыс вѡли 10,3 центнер гаыс. Областса лунвыв рајонјас ѡни кызыннас олѡны асланыс ѡанѡн. Јона кыпалис техническѡј культурајас (шаѡѡи) да градвыв пуктасјас вѡѡитѡм. Техническѡј культурајас вѡѡитѡм 1913-ѡд во серѡи содис 2,3 пѡв, градвыв пуктасјас, картупель — 9 пѡв.

XVII-ѡд партсјездлыс истѡрическѡј шуѡмјассѡ да Сталин јортлыс инѡѡѡјассѡ олѡмѡ пѡртѡм вѡсна тыш подув вылын, ѡнија кад кежлѡ област ѡе тољкѡ дѡгѡдис скѡт јурлыѡ чѡнѡмсѡ, коѡи вѡлис реконструктивнѡј кадколастѡ, но обеспечѡитѡс-нын скѡтвиѡм быѡмѡм. Сѡмын ѡѡи колан воын колхознѡј секторын рабочѡј скѡтлѡн лыдыс содис 29,9 сурс јурсањ 37,6 сурс јурѡѡ, лиѡѡ 26,3 прѡцент вылѡ, сы лыдын рабочѡј вѡвјас 23,6 сурс јурсањ 28,4 сурс јурѡѡ, лиѡѡ 20,3 прѡцент вылѡ, молоднак ѡѡи воѡѡ 2,3 сурс јурсањ 4,7 сурс јурѡѡ, лиѡѡ 106 прѡцент вылѡ.

Сѡрагырыс скѡт јурлыѡ 46,2 сурс јурсањ содис 63,3 сурс јурѡѡ, лиѡѡ 36,9 прѡцент вылѡ, сы лыдын мѡсјаслѡн лыдыс содис 18,7 сурс јурсањ 22,2 сурс јурѡѡ, лиѡѡ 18,9 прѡцент вылѡ. Јурлыѡ соѡмкѡѡ ѡтщѡщ быѡмѡны качественнѡј показателјасыс—јѡв сетѡм да ловја вес соѡм.

Областса виѡму овмѡс пѡлучѡитѡс пролетарскѡј госуѡарство-сањ ѡжыѡ ѡтсѡг. Первој пјатѡлетка војасѡ виѡму овмѡсѡ пуктѡма госуѡарствоѡн 25 миллѡн шајтѡѡ. Котыртѡма 7 машинно-тракторнѡј станција. Сени тракторнѡј парклѡн вынјѡрыс таво заводѡитѡчѡг кежлѡ-нын вѡли 3,075 вѡв вын мында. Важ средневековѡј гѡр пыѡѡи колхознѡј мујас вылын ужалѡны 200 тракторѡѡ, уна сурс сложнѡј да прѡстѡј машинајас. Колхознѡј сталинскѡј устав обеспечѡитѡс колхознѡј комѡ сѡкт јѡнмѡм. Комѡ колхозникјас зумыѡа сулалѡны зајѡточнѡја, культуриѡја олан туј вылын.

Тажаа мөдөс овны комі сікт. Жеңыфк кадөн, торја-һин кык пјатілетка војасө, вежсис не сөмын чужөмбаныс Комі автоном-нөј областлөн, вежсис і ачыс комі мортые. Комі јөзлөн челаф-дај асныс пастасөны культурнөја. Бырыны аскыөм шабур, сукман, сіктса нывбабајаслөн кокошникјас. Сөра паскөмөс вежөны тех-стільнөј, ној да швейнөј фабрикајасөн вөчөм новланторјас. Сжем-перјас, костюмјас топыда пырісны комі јөз олөмө. Комі јөз медвоғаыс історіјаын бөстисны поғанлун культурнөја овны да пастасны. Но тајө сөмын сінмөшыбытчана, көф і зев төдчана, вежсөмјас выль сөветскөј олөмлөн. Јона важнөјжык вежсөмјас лоісны комі морт міровоззреніеын да вообшце дүховнөј өблы-кас. Муртыштны поғтөма быдміс політическөј актївностыс комі ужалыс јөзлөн. Радөвөј комі рабочөјөс, колхоғныкөс іңтересүтө театр, кіно, сіјө корө художественнөј кыв куға классікјасөс. Сіјө корө електрїчество не сөмын колхозас, но і аслас керкаас. Сылы колө велосіпед, патөфон, радіо да с. в.

Уна дас колхозјас, рабочөјјас, колхоғныкјас прїмер вылын мі ағзам міјан великөј вожді Стаљин јорт кывјаслыс збыльмөм сы жылыс, мыј „Овны лоіс лөсыджык, овны лоіс гажажык“.

Колхознөј стрөј выдвінітіс уна со выль јөзөс — социалістиче-скөј візму овмөс котыртысјасөс. Стаљинскөј ударниклыс да ударницалыс почөтнөј һисө новлөдлөны уж вывса уна дас ге-ројјас да героїнајас, зажіточнөј да культурнөј олөм вөсна борец-јас. Ізва рајонса колхоғница М. Т. Артејеваөс скөтөс быдтөм куға образцовөј ужыс награфитөма вышшөј наградаөн — Трудө-вөј знамја орденөн. Унаыс премірујтөма Шојнаты рајонса кол-хоғница Моторинаөс, коді быдтіс 137 кукаң, налыс сөктасө 0,5 — 0,7 кілограммөн суткі кыпөдөмөн, П. П. Клементјеваөс, коді Санталов агрегат вылын сетө 72 кілограмм шабді куфел сме-наөн. Областса візму овмөсын стахановецјас — Макаров, Осіпов Т. В., Попов Л., Старцев, Коһина П., Окулова П. да уна дас мукөдјас сетөны прїмер став колхознөј массалы кығи колө стрө-ітны зажіточнөј гажа олөм.

Нарөднөј овмөс быдмөмкөд өтщөщ бурміс областса ужа-лыс јөзлөн матеріалнөј благосостојаніеын, кыптис колхоғник-јаслөн зажіточностыс, а ставыс тајө кыпөдис населеніеыс һөбасны верманлунсө да содтіс төварбергөдчөм. Областлөн роғничнөј төварбергөдчөмыс 1936-өд воын вөлі-һин 158 мїллон шайт 28,4 мїллон шайт пыдді 1929-өд воын. Тајө ем областса ужалыс јөз зажіточнөј олөм быдмөмлөн реалнөј петкөдчөм.

Коммунално-жілішщнөј строїтелствоын емөс сіғ-жө гырыс вермөмјас. Торја өдјө быдмө областнөј центр — Сыктывкар. Ре-волүціјабғ Устҕысолск вөліс націоналнөј окраїнаса ічөтік ујезд-нөј карөн. Сені ез вөвны һи промышленнөј прөдпрїатїејас, һи культурнөј учреждөніејас. 1913-өд воын карса олысјаслөн лыд-ыс вөлі сөмын 6300 морт. Өні Сыктывкар абу сөмын адміні-стративнөј, но і областлөн ығыд культурнөј промышленнөј центр. Сыктывкарын олысыс өні-һин содис 25.000 мортөғ. Сыктывкар-

лөн промышленностыс — 2 вөрпелитан завод, 2 кірпічнөй завод, шпалорезнөй завод, Комілеслөн центрально-ремонтнөй мастерскөй, вавывса транспортлөн ыжыд затон да областнөй типографіа. Сыктывкарын өні кык педагогічeskөй ВУЗ, 6 техникум, 2 рабфак, областнөй совпартшкола, 2 среднөй, 2 неполнөй среднөй да 8 началнөй школа. 15 воён Сыктывкарын стрөйтөма да лөзөма експлоатаціаө 74 сурс квадратнөй метр олан площада, коді сулалө 8 мільон шайт. Стрөйтөма уна коммуналнөй предпріятіејас (пывсан, електросет, стрөйтө каменнөй гостіница), паскөдөма уж карбс благоустроітөм куза. Сыктывкарса коммуналнөй овмөсө пуктөма 2 мільон шайт сајас. Револуціаөз област терріторіа вылын вөліны 2 ічөтк электроустановка ремесленнөй учілішшејас бердын. 1936-өд воын областса электростанціјајаслөн мошностыс кыптис-нін 4150 кіловаттөз. Сыктывкарса вьл вөрзавод бердө стрөйтөма 1000 кіловатта электростанціа, коді сетө бі і карлы.

Војдөр забітөј, невежественнөй комі јөз локтөны асланыс јубілеј кејас гырыс вермөмјасөн форма сертыс націоналнөй, пышкөс сертыс социалістическөй култура стрөитан делдын. Быдлаын нуөдсө всеобщөј началнөй велөдөм ас кыв вылын. Јөзлөн общөј грамотностыс 27 прөцентсаң 1913-өд воын кыптис 95 прөцентөз 1936-өд воын. Быд рајонын бырөдсө неграмотност да малограмотност. Началнөй да неполнөй среднөй школајасын таво велөдчөны 49,5 сурс чельад. Областса вузын велөдчө 565 морт, техникумјасын — 2440 морт, а област сајса высшөј да среднөй школајасын — 430 морт. Таво областнөй педінститут да техникумјас лөзөны педагогіјаслыс, горнөй технїкјаслыс, строітелјаслыс, фелдшерјаслыс, леснөй да мукөд спеціалістјаслыс вьл кадрјас, ставсө 370 мортөс. Сурс сајас технїкјас да инженерјас ужалөны вөр да промышленностлөн мукөд отрасльјасын, сыыс кынзі 116 агроном, 110 зоотехнїк, 68 землеустроітел, 68 медіцинскөй врач, 11 ветврач да уна сурс комі учітелјас нуөдөны зев ыжыд уж областса социалістическөй строітелство куза.

Револуціаөз комілөн ез вөв ас кыв вылын печат. Өні петөны 2 областнөй да 12 рајоннөй газет да літературно-художественнөй журнал. Воыс-воө содө комі література лөзөм. 1920-өд воын медвоззаыс вөлі лөзөма комі кыв вылын 7 кыга, ставыс 12,5 печатнөй ліст, тіражнас 36 сурс екземплар. Таво Комі Іздательство лөзө 163 названіе, ставсө 785 печатнөй ліст общөј тіражнас 720 сурс екземплар. Комі ужалыс јөз выдвінітісны ас пөвссыныс пісательјасөс (В. Савін, В. Чісталева, М. Лебедев, Вьл Паш, Ізјуров, Пед-Гењ да мук.). Комі Сөветскөй література озырмө комі кыв вьлө вужөдөм роч художественнөй література классікјасөн. Лөзөны комі кыв вылын Ленинлөн, Сталинлөн кыгајас.

1936-өд воын вөссіс комі націоналнөй театр, артістјассө велөдөма Ленинградскөй театралнөй школаын республикаса заслуженнөй артістка Н. І. Комаровскаја вескөдлөм улын. Төдчымөнја

паскаліс самодеятельној да изобразительној искусство. Социалистическој культуралон тајо вынјора кыптомыс да зоризаломыс лоіс позанаон сомын пролетариат диктатура условіејасын.

Воис-воо содбны капиталовложенијејас социално-культурној строітелствоо. Сомын 1936-од воын татчо лоо пуктома 1913 сурс шайт. Таво стрітсоны Пединститут, карса 2 среднеј школа да сиктјасын ештотсоны 10 вьл школа.

Абу ічотсо вермомјасыс областлон і народној здравоохраненіе јуконн. 1913-од воын-ко Коми област став терріторіја вылын воіи сомын 6 больніча 195 койкаон да 7 пріомној покој, то оніја кад кежло областын 33 больніча 1185 больнічној койкаон. Лосоддома спеціалној меціцінској отсөг—зубоврачебној, рентгеновској да фізіотерапевтіческој кабинетјас. Јона содіс амбулаторној отсөг. Талы жарјугыд прімерон вермас лоны Сыктывкар, коні 1913-од воын воіис сомын 2 врач, а оні 36 врач унасікас спеціалностјас куза. Быд во не оті со комі ужалыс јоз ветлоны лечітчыны курортјасо Крымо, Кавказо да с. в. Стрітотома областын Сереговској балнеологіческој курорт, код пыр быд во муно 500 вісысоз. Ыжыд уж паскоддома соціалној вісөмјаскод тышкасоо куза. Паскыд меціцінској отсөг сетсо ворлезомын да кылдочоыны ужалыс рабочіјаслы. Паскоддома ыжыд уж мамјаслыс да челадјаслыс зонвічалунсо вігом куза да јасельној обслуживаніе куза. Воис-воо содо женској да детској консултацијаслон лыдыс. Гырыс капиталовложенијејас пуктома лечебној учрежденијејас стріотом выло. Таво та выло лоо пуктома 886 сурс шайт. Областлон 15 вога јубілеј кежло колө ештотны Сыктывкарын вьл областној больніча стріотом.

Комі ужалыс јоз массајаслон социалистическој строітелствоын боевој вескодлысон да котыртысон лоіс большевікјаслсн Коми областној парторганізаціја. Сіјо нуодіс комі ужалыс јозос вермомыс-вермомо, кыподіс социалистическој ентузіазм, котыртіс областса ужалыс массајасос социалистическој строітелство восна тыш выло, областса зев гырыс хожајствено-політіческој моґјассо оломо портом выло, советској властлон да партіјалон враґјаскод тыш выло, кулачествокод да сіјо агентуракод—буржуазној комі націоналістјаскод, контрреволюціонној троцкістјаскод да оппортуністјаскод тыш выло. Коми парторганізаціја ВКП(б) Војывса Крајкомон быдног отсаломон закалітіс, большевірутіс асыс радјассо да лоіс областса ужалыс јозлон социализм восна најо тышын збыл журнудысон да котыртысон. Тавоса апрель 1-ој лун кежло Коми областној парторганізаціја лыддо аслас радјасас 1613 шленос да 911 кандидатос, став коммунистыс областној парторганізаціјаын 2524 морт, 949 морт пыдді, кодјас воііны област котыртіг кежло, модногонко 1921-од во пом кежло.

Социализм успешноја стріотомлы ез еша вредітны буржуазној комі націоналістјас, кодјас сујсылсны коммунистическој партіјао да весіг руковофашщіој органјасо. Коми област історі-

жаын куз кад чож, торјон-нин Војвыв крајо сыон пыртоз, буржуазној националистјас—Ф. Ј. Поповлон да Батјевлон последышјаскөд блокірујтчөмөн, нуөдісны чорыд тыш националној замкнутост вөсна, пролетарској вескөдлөмыс ордчөм вөсна, комі ужалыс јөзөн Советарској сојузса јөзјасыс ордчөм вөсна, Комі областын капитализм бөр лөсөдөм вөсна да областөс буржуазној республикаө пөртөм вөсна. Сіјөн, мыј Комі областын унжык олыгыс крестана, а ачыс областыс зев ыдын пролетарској центрјасан да сені ез вөвны подпольној ужын закалітчөм коммунистјас—ставыс тајо куз кад чож сетіс позанлун националистјаслы накажіттөг нуөдны ассыныс подрывној ужсө.

Националистјас вліјаніје вөсна да наөн вескөдлана постјас выло сүјсөм вөсна националистическөј виөдласјас да платформас шөкыда аззылісны ошкөм не сөмын областса партијној да советској руководашщөј органјасын, но і областувса партијној конференціјас вылын да Советјас сјездјас вылын. Тајо торја јона вөлі төдчө 1929-өд воөз, мөд ногөн-кө областөн Војвыв крај составө пыртөз. Тајо кадөгыс местној национализм-көд тышкасан вопрос ез сувтөдсыв колана принципној вылнаөз.

Местној буржуазној национализмлон агрессивностыс, сылон наступајтан самыс тыдовтчис автономіја котыртан первојја лунјасаныс-жө. 1921-өд воын РКП(б)-лон первојја областувса конференціја вылын-нин авантюрист да махровој националист Батјев выступајтө националистическөј группалөн вождөн да сувтөдө зік националистическөј программа. Тајо националистическөј программаас петкөдчисны буржуазној комі идеологјаслон (Г. Лыткинлон, Жаковлон, Ф. Поповлон да мукөдјаслон) буржуазној республика лөсөдөм јылыс көсјөмјасыс. Тајо контрреволюцион-ној зілөмјасыс, кодјас петкөдлісны финландској фашистјаслыс мөвпалөмјассө, ез вөвны аскадө ердөдөмаөс да вајисны зев ыжыс вред областлөн воөз развівајтчөмлы.

Националистическөј элементјаслон пролетариат диктатура режімөн да партијаөн недоволствуйтчөмыс торја јарјугыда тыдовтчис 1923 да 1927-өд војасын, кор батјевшщина дор сулалысјас—националист Којушев да мукөдјас контрреволюционној троцкистскөј последышјаскөд (Ја. Потапов, Міхажлов, Попвасев да мукөдјаскөд) өтщөщ нуөдісны активној тыш партија генералној виэлы паныд. Торја агрессивностөн тајо атакаыс, кычі төдам, нуөдіс Комі областөн Војвыв крај составө пырөм јылыс вопрос решајтан кадколастө. Крајо пырөмлы паныд националистјаслон тышыс збылвылас вөлі тышон партија генералној виэлы паныд, пролетарској вескөдлөмлы паныд да петкөдліс комі кулачестволыс пролетарској вескөдлөмыс мездысны зілөмсө да став фронтјас пагта секи паскалөм социалистическөј наступленіје ордны зілөмсө. Буржуазној комі националистјас чорыда сулалісны Војвыв крајо пырөмлы паныд сецөм помка улын, мыј

Комі областлөн Војвыв крај серті зік мѳд хоҗајственнѳ спеціалізаціаыс, мыј област лоас сѳмын сырјевѳ прідатокѳн Војвыв крајлы да мыј областлѳн крајѳ пырѳмыс вајѳдас уна војас кежлѳ овмѳсѳс ѳті местаын сулалѳмѳ.

Націоналістјас троцкістјаскѳд ѳтвылыс выступајтісны комі јѳзлѳн „самобытност“ јылыс реакціоннѳ, народніческѳј теоріјајас дорјѳмѳн, утверждајтісны, мыј комі јѳз пѳвсын классјас абуѳс, кулакјас абуѳс, а тасаң і асланыс практическѳј ужын најѳ ез нуѳдны некушѳм тыш комі кулаклы паныд. Најѳ выступајтісны коллективізаціјалы паныд да орѳдлісны сіјѳс олѳмѳ нуѳѳѳмсѳ, утверждајтѳмѳн, мыј овмѳслѳн коллективнѳј формајас оз лѳсавны комі „самобытнѳј“ јѳзлы, мыј і кліматыс весіг Комі областын оз лѳсав колхознѳј строітелствоы. Троцкістско-націоналістіческѳј элементјас, кодјас сујсісны областса руководство, котыртісны кулацкѳј саботаж вѳрлезѳмын, кылѳдѳчѳмын да партіјалѳн да правітелстволѳн мукѳд зев важнѳј хоҗајственно-політіческѳј меропріјатіејасын. Націоналістјасѳн паскыда пропагандірујтсіс комі ужалыс јѳзлыс націоналнѳј, а не классѳвѳј, ітернаціоналнѳј сознаніе кыпѳдан ідеја. Тајѳ могјасас націоналістјас паскыда ісползујтісны і местнѳј печат.

Областнѳј парторганізаціја, коді вѳлі зѳннас зік здоровѳј, ез подѳержіт Којушевјаслыс, Потаповјаслыс да мук. націоналістіческѳј зілѳмјассѳ—кѳсјѳмјассѳ. Комі област 1929-ѳд воын пыріс Војвыв крај составѳ. Областѳн крај составѳ пырѳмлѳн зев ыҗыд положітелнѳј тѳдчанлуныс ѳні быдѳнлы тыдалана. Крајкомлѳн пролетарскѳј, болшевістскѳј вескѳдлѳм матысмѳмыс отсаліс комі областнѳј парторганізаціјалы кыпѳдны местнѳј націоналізмкѳд тыш прінціпалнѳј вылнаѳз, болшевістскѳја паскѳдны решітелнѳј тыш комі кулакјас вескыд агентуракѳд. 1930-ѳд воын партіја Војвыв Крајувса Комітет актівнѳј отсѳгѳн комі парторганізаціја вѳчѳ медвозза решітелнѳј кучкѳм націоналістіческѳј элементјас куза.

Націоналістјаслыс лідерјассѳ—Којушевѳс, Поповѳс, Шаховѳс вѳлі ердѳѳма да вѳтлѳма уж вылыс. Комі парторганізаціјаѳс вѳлі сувтѳѳма большевізаціја релсјас вылѳ.

Но буржуазнѳј комі націоналістјас і та бѳрын ез дугѳдны асыныс подрывнѳј ужнысѳ. Најѳ маскірујтісны, заводітісны фејствујтны тіхѳј сапа методѳн. Парторганізаціја радјасын болшевістскѳј суслун слабмѳмѳн пѳлзујтѳмѳн да двурушычество туј вылѳ сувтѳмѳн, партіјаѳс пѳрјавлѳмѳн, најѳ вылыс сујсісны областса руковѳдашщѳј органјасѳ да троцкістскѳј последышјаскѳд блокын кѳсјсісны орѳдны областын социалістіческѳј строітелство, котыртісны кулацкѳј саботаж колхозјасын, вѳрлезѳмын, кылѳдѳчѳмын да пролетарскѳј государство воын мукѳд зев важнѳј ѳбязателствојас олѳмѳ пѳртѳмлы паныд. Культурнѳј фронтлѳн торја участокјас, школајас вѳлі сіз-жѳ јѳгѳсѳмаѳе троцкістско-націоналістіческѳј элементјасѳн, кодјас нуѳдісны асыныс разлагајтана уж. І секі, 1935-ѳд воын, ВКП(б)

Войвыв Крајувса Комітет Вл. Иванов да Конторін јортјас вескѡдлѡм улын сетис комі областнѡј парторганизаціјалы зев ыжыд отсѡг маскірујтчѡм двурушник-націоналістјасѡс да троцкістјасѡс ердѡдѡм куза. Комі областнѡј парторганизаціја, ВКП(б) Комі обкомса первој секретар Семічев јорт јурнуѡдѡмѡн, чорыда кучкіс націоналістјас да троцкістскѡј последышјас куза, партіјалыс тајѡ лок врагјасѡ пасвартѡмѡн да наыс ассыс радјасѡ весалѡмѡн. Врагјаскѡд решітелнѡј тыш вылѡз кыпѡдіс бојеспособностѡ да большевістскѡј суслунсѡ комі партіјнѡј організаціјалыс да вѡчіс сіјѡс войвывса большевікјаслѡн возынмуныс, стојкѡј отрадјас пѡвсыс ѡтѡкѡн.

Націоналістјаслѡн клеветнічскѡј утверждѡніејасыс сы јылыс, мыј Войвыв крајѡ пырѡм бѡрын лоас област развѡіајтчѡмын хоѡајственнѡј застој, путкылтѡма олѡмнас да сіјѡ зев ырыс вермѡмјаснас, кодјасѡс шедѡдіс мѡјан област јубілеј кежлѡ.

Областлѡн соціалістічскѡј строітелство ѡдјасыс крајѡ пырѡм бѡрын ез чінны, а мѡдарѡ, јона кыптисны. Мѡјан воѡза вѡсталѡмыс тыдалѡ, кушѡм вынјѡра кыптис мѡјан областлѡн економікаыс да культураыс бѡрја војаснас. Партіјалыс лѡнінско-сталінскѡј націоналнѡј політїкасѡ последователнѡја, чорыда нудѡдѡм, госуларстволѡн зев ыжыд отсѡг отсалисны областлы 15-ѡд воса јубілеј кежлѡ бырѡдны ассыс хоѡајственнѡј да культурнѡј бѡрѡколѡмсѡ.

Аслас радјасыс кулацко-націоналістічскѡј элементјасѡс да контрреволюціоннѡј троцкістјаслыс коласјасѡ ердѡдѡмѡн да вѡтлѡмѡн, комі областнѡј парторганизаціја організаціоннѡја да політїчскѡја јонмѡдіс ассыс радјасѡс. Комі областнѡј парторганизаціјаын партдокументјас прѡверітѡм да вежлалѡм нѡшта јонжыка јонмѡдісны бојеспособностѡ, классѡвѡј суслунсѡ областса коммуністјаслыс, налыс производственнѡј да політїчскѡј актївностѡ решітелнѡја кыпѡдѡмѡн.

Классѡвѡј врагјас вылазкалы паныд комі ужалыс јѡз нѡшта топыджыка топѡдчїсны партїја да сѡветјас гѡгѡр. Соціалістїчскѡј строітелство став участокјас вывса ужын стахановскѡј методјас массѡвѡја паскѡдѡмѡн, соціалістїчскѡј ентузіазм кыпѡдѡмѡн вочавісісны најѡ соціалістїчскѡј строітелство делѡ кулачествон да сіјѡ агентураѡн орѡдны бостчылѡм вылѡ. Такѡд ѡтшѡщ вѡлі нудѡма ыжыд уж сѡветскѡј да хоѡајственнѡј апарат чуждѡј элементјасыс да классѡвѡј враг агентураыс васалѡм куза. Областса сѡветјас ассыныс ужсѡ бурмѡдѡм да перестроітѡм подув вылын заводітѡны тѡдчымѡн буржыка справлѡјтчыны хоѡајственнѡј да культурнѡј строітелство могјасѡн да соціалістїчскѡј строітелствоын выл вермѡмјас вѡсна тышын рабочѡјјаслыс, колхоѡнікјаслыс да областса став ужалыс јѡзлыс політїчскѡј да культурнѡј актївностѡ котырѡмѡн.

Комі областнѡј парторганизаціјалѡн да сѡветјаслѡн хоѡајст-

венној да культурној кыптѳм вѳсна тышын верној отсагысѳн вѳліс і ем комі комсомол. Тајѳ колѳм војас чѳжыс комсомолецјас социалистическѳј строітелство быд учасок вылын вѳліны і емѳ активнѳј, воынмуныс вын. Абу ужлѳн сешѳм учасок, кѳні ескѳ комсомолецјас ез петкѳдлыны ударнѳј, стахановскѳј ужлыс обраецјас. Вѳрлеѳмын, кылѳдчѳмын, колхозјасын, заводјасын, культурнѳј фронт вылын—зік быдлаын, сѳкылунјасыс да мышѳдјасыс повтѳг, став ентузјазмнас да упорствонас комі комсомолецјас героическѳја тышкасісны Ленин—Сталин партија делѳ вѳсна, социализм делѳ вѳсна, областыс став ужалыс томѳзсѳ ас бѳрсаныс нуѳдѳмѳн. Уна сурс лыда профсоюзнѳј организација сіѳ-жѳ активнѳја тышкасѳ областнѳј парторганизација вескѳдлѳм улын социалистическѳј выл Војвыв строітѳм вѳсна.

Комі нывбаба, коді революцијаѳз вѳліс забітѳјѳн, безграмотнѳјѳн, ѳні лоіс „ыжыд вынѳн“ областса социалистическѳј строітелствоын. Уна со воынмуныс комі нывбабајас сетѳны геројствоыс збыл прімерјас вѳрлеѳмын, кылѳдчѳмын, колхозјасын, активнѳја участвуйтѳны став основнѳј хоѳажественно-політическѳј могјассѳ олѳмѳ пѳртѳмын. Областса повышеннѳј школајасын велѳдчыс комі нывбабајаслѳн общѳј лыдыс 40%. Уна нывбабајас ужалѳны вескѳдлана областнѳј да рајоннѳј уж вылын; даскык сіктсѳветын предгедателјасыс нывбабајас. Комі нывбабалѳн культурно-політическѳј уровеньыс муртавын поѳтѳма кыптис. Тајѳ мезмѳмыс лоіс поѳанаѳн сѳмын социализм странаын, кѳні коммунистическѳј партија обеспечітис нывбабалы тыр равноправіе да став условіејассѳ сылы развівайтѳѳм вылѳ да кыптѳм вылѳ.

Упорнѳј социалистическѳј тышын быдмѳм Комі областса выл јѳз—стахановецјас, сталинскѳј ударныкјас, вѳрфронтвывса, колхозјасса воынмунысјас, отличникјас, специалистјаслѳн кадрјас ем „медса ценнѳј капітал“, медса ыжыд вермѳм областлѳн сылы 15 воса јубілеј кежлѳ. Тајѳ выл јѳзыс, кодјасѳн гѳрѳйтчѳ міјан област, обеспечітасын социалистическѳј строітелствоыс азѳывлытѳм воѳѳ кыптѳм.

ЦК јунскѳј пленумѳн да Сојузса ЦК презідіумѳн прімітѳм сталинскѳј Конституцијалѳн выл проект, коді јарјугыда петкѳдлѳ сѳветскѳј демократіјалыс зорізалѳм, міјан социалистическѳј рѳдіналыс вынјѳрсѳ, ленинско-сталинскѳј националнѳј політикалыс торжествосѳ, нѳшта ѳтчыд убедітелнѳја петкѳдлѳ Сталин јортлыс, міјан став партијалыс да сѳветскѳј госуларствоыс зев ыжыд тѳждысѳмсѳ војѳѳр нарѳітѳм народностјаслыс економікасѳ да культурасѳ кыпѳдѳм вѳсна.

Зев ыжыд радлунѳн, воодушевленіеѳн встретітисны комі ужалыс јѳз міјан областѳ Автономнѳј Сѳветскѳј Социалистическѳј Республикаѳ проектѳн індѳм преобразуйтѳмсѳ. Міјан Социалистическѳј Республикалѳн, ѳерт, нінѳм ѳткоѳыс абу буржуазнѳј республикаѳѳд, кодѳс комі националистјас кѳсјисны кѳ-

лавны комі ужалыс јӱзлы фінскӱ фашистјас протекторатство улын. Бурӱщ, сӱмын националистјасӱс жугӱдӱмӱн, сӱмын областнӱ парторганизаціјалыс радјасӱ большевіјрутӱмӱн да овмӱс да култура вынјӱра кыптӱмла, кодјасӱс шедӱдӱс област аслас Војвыв крајӱ пырӱм бӱрын, лоіс позанаӱн мијанлыс областӱс Автономнӱ Сӱветскӱ Соціалістическӱ Республікаӱ преобразујтӱмыс.

Выл Конституціјалӱн проект бостчӱдӱ комі ужалыс јӱзӱс социалістическӱ строітелство став участокјас вылын был вермӱмјас вӱсна тыш былӱ. Партіјалӱн да правітелствоӱн комі ужалыс јӱз јылыс зев ыжыд тӱждысӱм былӱ вочакывјӱн мі објазанӱс образцовӱја пӱртны олӱмӱ социалістическӱ рӱдӱна воґын ассыным став објазателствојаснымӱс, лоны дасӱн партіјаӱн да правітелствоӱн первой чукӱстӱм куґа сунтны ассыным социалістическӱ рӱдӱнаӱс дорјӱм былӱ, нӱшта друннӱжыка тышканы основнӱ хоґажственно-політическӱ могјас олӱмӱ пӱртӱм вӱсна. Классӱвӱ врагӱс да сылыс агентурасӱ жугӱдӱма, но наӱн маскірујтчӱм коласјасыс да последышјасыс ез еновтчыны мијан социалістическӱ строітелстволы вредітны бостчылӱмјасыс.

Ыжыдсыс-ыжыд лӱглун да ненавіст шымыртіс став комі ужалыс јӱзӱс, мыјӱн сӱмын кывсіс подлӱј фашистскӱ убіјцајас преступленіје јылыс, кӱні јурнуӱдысјаснас вӱліны кӱјім пӱв презреннӱ троцкістско-ґиновјевскӱ контрреволюціоннӱ бандітјас.

Мијан велікӱ револуціја чӱж тајӱ ізменнікјасыс да предателјасыс зіллісны торкны мијан победоноснӱја воґӱ мунӱмлы. Ленинлӱн-Сталинлӱн велікӱ партіјакӱд тышын најӱ ісковтісны век увлаґ і увлаґ да пӱріны фашизмлӱн вірӱс медалӱм слугасӱ, мијан рӱдӱналы ізменнікјасӱ да предателјасӱ.

Мі помнітам, кыґі тајӱ ізменнікјасыс да негодајјасыс клеветшітлісны став крестана вылас, јӱзӱдӱмӱн, мыј најӱ оз мунны рабочӱ класскӱд ӱтвылыс, мыј најӱ ставнас контрреволюціоннӱјӱс. Најӱ, јӱзлӱн тајӱ медлӱк враґјасыс, горзылісны: „Колхозјас мијанлы не стрӱітны“. Олӱмыс пукылтіс да паздӱс налыс став предателскӱ нафејајасӱ, налыс став клеветшітӱмјасӱ. Сӱветскӱ сојузса став ужалыс крестананыс револуціја медвоґа лунјасан-жӱ муніс большевікјас бӱрса, Ленин бӱрса, Сталин бӱрса. І ӱні, кор мі завојујтӱм шуда да гаґа олӱм, кор јӱзјаслӱн велікӱ вожд, радејтана Сталин јорт јурнуӱдӱм улын быд лун мі шедӱдам вылыс-был вермӱмјас, ӱні тајӱ гаґјасыс, троцкістско-ґиновјевскӱ убіјцајасыс, кі-на-кі фашистскӱ охранкакӱд кӱсісны лшітны мијанӱс тајӱ радлана да шуда олӱмсыс.

Абу сешӱм гнусностыс, мыј былӱ ескӱ најӱ ез вӱвны дасӱс мунны. Најӱ вісны револуціјалыс пламеннӱј борецӱ, јӱзјаслыс радејтана пісӱ—Сергеј Міроновіч Кіровӱс. Кыґі гадінајас најӱ даґтісны мијанлыс вождјасӱс від, социалізмлыс мед-

бур жöсö да меддонасö, кодi ем миан страналöн да став чело-
вечествоислöн—Сталин жортöс виöм. Но ез удайтчы сiжö гнус-
нöй бандитяслы. Поличнöйöн кутöмјас, тајö жöймöм понјасыс
получитисны заслужитöм кара.

Но врагјас нöшта ез-на пуктыны öружижесö. Абу-на став
троцкистско-зиновјевскöй бандитјассö ердöдöма, абу-на став вез-
јассö најö гнуснöй ужыг ордöдöма. Могјасыс, кодјас сулалöны
öни став парторганизацијаяс возын, быд болшевик возын, быд
сöветскöй гражданин возын, — сыынöс, медым музлытöг кыпöд-
ны революционнöй суслун, лоны сусöн, гöгöрбок аззысöн, ве-
лöдчыны тöдмавны троцкистско-зиновјевскöй да буржуазно-на-
ционалистическöй гафинајасöс, кушöм ногөн көт ескö најö ез
петкöдчыны, да некушöм пöшщадатöг ердöдавны рöфиналыс
тајö став врагјассö.

Нöшта топыдзыка топöдам асыным радјаснымöс Ленин-
лöн—Сталинлöн великöй партија гöгöр. Кызи асыным синнымöс
пондам виçны олöмсö сылыс, кодi меддона ставмувывса ужа-
лысјаслы, — миан радејтана вождыс, став жöзјаслöн багыс —
Сталин жортлыс олöмсö.

Нöшта выдöжык кыпöдам революционнöй классöвöй суслун
асланым радјасын, пöшщадатöг пöдтам классöвöй врагыс да
сiжö агентуралыс став зилöмјассö ордöны мианлыс победонос-
нöй социалистическöй строителство, нöшта паскыдзыка паскöдам
ужлыс социалистическöй методјас ужалан быд участок вылын,
содтам стажановецјаслыс, социализм делö вöсна, Ленин —
Сталин делö вöсна возынмуныс борецјаслыс радјассö.

Ответ. по выпуску Г. Ветошкин.

Техред. А. Горинов.

Сдано в набор 8-IX-36 г. Подписано к печати 14-IX-36 г. Формат бумаги 62X94.
Тираж 3000 экз. 2 п. л. 39.000 зн. в п. л. Коми Гиз № 76. Заказ № 1181. Упол. Облита № 1385.

Типография УМП, г. Сыктывкар, Дом печати, Сев. Край.

донне 60 ур.

№ 1030

